

mu a . c a s . c z

Zpravodaj Masarykova ústavu
a Archivu Akademie věd ČR, v.v.i.

2011

Z vědeckého života

Výzkumná činnost

Archivní práce

Činnost Oddělení pro soupis a studium rukopisů

Historické poznání nelze vnucovat.
Rozhovor s profesorem Robertem Kvačkem

Projekt *Die Zeit* aneb
Když literární historik spolupracuje s politologem

Anotovaná bibliografie

Ediční řady a časopisy

Obsah

Editorial	2
Z vědeckého života	3
<i>Konference</i>	3
<i>Semináře a přednášky</i>	7
<i>Prezentace knih</i>	8
Výzkumná činnost	10
Archivní práce	13
Činnost Oddělení pro soupis a studium rukopisů	15
Historické poznání nelze vnucovat. Rozhovor s profesorem Robertem Kvačkem	16
Projekt <i>Die Zeit</i> aneb Když literární historik spolupracuje s politologem	18
Výběrová anotovaná bibliografie	21
Ediční řady a časopisy	30
Personální složení a struktura Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i.	32

Milí čtenáři,

ohlédneme-li se za uplynulým rokem, kterému je věnováno toto číslo zpravodaje, dá se říci, že se jednalo především o rok pracovní. I přes napjatý rozpočet se nám podařilo zrealizovat – mnohdy ve spolupráci s dalšími vědeckými institucemi – několik významných konferencí s mezinárodním přesahem. Jim, stejně jako několika drobnějším přednáškovým akcím, seminářům či workshopům, je věnována první část našeho zpravodaje. O tom, že rok 2011 byl ve znamení završení řady badatelských a edičních projektů, svědčí i kapitola věnovaná výzkumné činnosti. Další dvě již tradiční kapitoly shrnují archivní činnost našeho ústavu a práci Oddělení pro soupis a studium rukopisů.

Stejně jako v minulých letech přinášíme rozhovory s lidmi, na jejichž práci bychom obzvláště chtěli upozornit. Rozhovor Josefa Tomeše s Robertem Kvačkem vznikl u příležitosti životního jubilea tohoto významného českého historika, který má tradičně blízko k našemu ústavu i k partnerskému Ústavu T. G. Masaryka. V druhém rozhovoru představujeme výsledky práce našich kolegů Lucie Merhautové a Vratislava Doubka, kteří spolu s vídeňským germanistou Kurtem Ifkovitsem dokončili několikaletý výzkum české a vídeňské moderny přelomu 19. a 20. století.

Co nás obzvláště těší, je publikační „žeň“ uplynulého roku. Vedle řady odborných studií publikovali spolupracovníci našeho poměrně malého ústavu v uplynulém roce celkem šest původních monografií. Dalších šest titulů zahrnuje edice korespondence a Masarykových spisů, svědčících o tradičně silném zastoupení ediční práce na našem ústavu i o pokračujícím zájmu o zpracování odkazu díla prvního československého prezidenta. Zapomenout nelze ani na průvodce po rukopisných fondech a na archivní inventáře. Připočteme-li k tomu také všechna čísla našich recenzovaných časopisů – Středu, Prací z dějin Akademie věd a Studií o rukopisech – i několik kolektivních prací, je možné, věříme, hledět na práci, kterou v uplynulém roce vykonali naši kolegové, s více než uspokojením.

Editorial nejnovějšího čísla zpravodaje Masarykova ústavu a Archivu AV ČR musíme nicméně ukončit smutnou zprávou. Dne 12. května 2012 zemřel Václav Babička, dlouholetý ředitel Odboru archivní správy a spisové služby MV ČR, který pět let působil jako člen Rady pracoviště MÚA AV ČR.

Marie Bahenská – Ota Konrád

Z vědeckého života

Konference

■ Počátkem dubna 2011 proběhla v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky mezinárodní vědecká konference **150 let moderního parlamentarismu ve střední Evropě**. Konference se konala ve spolupráci MÚA AV ČR, Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, Filozofické fakulty UK a Komise pro dějiny habsburské monarchie (Kommission für die Geschichte der Habsburgermonarchie) Rakouské akademie věd. Záštitu převzali předsdkyně Poslanecké sněmovny Miroslava Němcová a předseda AV ČR Jiří Drahoš. Podnětem k uspořádání konference bylo 150. výročí obnovení práce Zemského sněmu Království českého. Od tohoto okamžiku totiž začala téměř kontinuální práce zastupitelských sborů na našem území.

Během dvoudenního jednání na půdě poslanecké sněmovny, resp. bývalého Federálního shromáždění zazněly více jak tři desítky referátů věnovaných aktuálnímu stavu výzkumu středoevropského parlamentarismu. Vývoji parlamentarismu na území habsburské monarchie druhé poloviny 19. a počátku 20. století byl věnován první den konference, kdy vystoupili např. Franz Adlgasser, Ellinor Forster, Lothar Höbelt, Karol Hollý, Tobias Kaiser, Jonathan Kwan, Beata Lakeberg, Pieter Judson, Stefan Malfér, Jiří Malíř, Tomáš Pavlíček, Andrej Rahten, Helmut Rumppler, Jiří Štaif, Peter Urbanitsch a Luboš Velek. Následující den byl zasvěcen proměnám parlamentarismu v průběhu 20. století. Jednotlivé bloky se týkaly jak meziválečného období (Eva Broklová, René Petráš), tak období autoritativních a totalitních systémů, které se bez výjimky snažily pěstovat iluzi fungujícího parlamentarismu. Prostoru se tak dostalo nejen období naší II. republiky a rozporuplné éry republiky třetí (Jan Dobeš, David Hubený, Michal Pehr), ale zejména dlouhému období státněsocialistické diktatury 1948–1989, která s oblibou prezentovala parlamentní fasádu jinak zcela nedemokratického a pseudoparlamentního politického zřízení (Jiří Hoppe, Petr Karlíček, Stanislav Konečný). Zajímavé srovnání k českému vývoji nabídl blok referátů analyzujících postavení rakouského parlamentu v období autoritativního režimu 30. let (Richard Lein, Christoph Schmetterer, Kamila Staudingl-Ciechowicz, Miroslav Šepták) nebo vývoj v Německu téže doby (Timo

Leimbach). Velkou pozornost více jak stovky registrovaných účastníků vyvolal blok příspěvků věnovaných transformaci totalitních parlamentů po roce 1989, a to tím spíše, že téma bylo pojato jako komparace českého, slovenského, maďarského a východoněmeckého prostoru (András Bozóki, Petr Kolář, Petr Roubal, Jan Rychlík, Bettina Tüffers, Milan Zemko). Rozbíhající se historické výzkumy této problematiky tak představily své první výsledky.

■ Ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR a s Národním technickým muzeem uspořádal náš ústav ve dnech 24.–26. května 2011 mezinárodní vědeckou konferenci **Scholars in exile and dictatorships of the 20th century**. Konferenci lze vnímat jako fórum, na němž byla odborná veřejnost seznámena s výsledky čtyřleté práce řešitelů projektu *Čeští vědci v exilu 1948–1989*, a zároveň jako příležitost pro setkání odborníků na problematiku dějin emigrace. Zahájení předcházela prezentace knihy *Sto českých vědců v exilu. Encyklopedie významných vědců z řad pracovníků Československé akademie věd v emigraci*, vzniklé v rámci řešení projektu.

Konferenční jednání bylo zahájeno blokem příspěvků věnovaných problematice odchodu vědců do exilu nazírané z obecné roviny, které přednesli David Kettler (Bard College, Annandale), Gabor Palló (Magyar Tudományos Akadémia, Budapest), Paul Weindling (Oxford Brookes University) a Mitchell Ash (Universität Wien). Druhý konferenční den byl rozdělen do dvou rozsáhlých tematických celků – vědecký exil z hlediska mezinárodní komparace a otázky spojené s emigrací

mezi dvěma světovými válkami. Z českého pohledu si zaslouží pozornost zejména vystoupení Dietera Hoffmanna (Max-Planck-Institut für Wissenschaftsgeschichte, Berlin) na téma emigrace německých vědců do Prahy po roce 1933. Jednání pokračovalo diskusí o vědeckém exilu nahlíženém z pozice vlastních zkušeností emigrantů. Jejího řízení se ujal jeden z vědců, kteří v období komunistické totality emigrovali do svobodného světa, imunolog Ivan Lefkovits (Vesalianum, Basel). Vedle něho se svými zkušenostmi vystoupili chemik Miloš Vlastislav Novotný (Indiana University, Bloomington), pediatr Jaroslav Stark (Hospital for Sick Children, London) a fyzioložka Olga Hudlická (University of Birmingham). Závěrečný den konferen-

ce přinesl tři bloky příspěvků. V prvním z nich byla probírána problematika odchodu vědců do exilu před druhou světovou válkou a v jejím průběhu, následovala vystoupení na téma emigrace vědců v období vlády komunistického režimu v letech 1945–1968, závěrečný blok konferenčního jednání byl zaměřen na emigraci vědců po roce 1968. V tomto tematickém celku vystoupil mimo jiné Vilém Prečan s příspěvkem pojednávajícím o českých historících, kteří emigrovali v 70. a 80. letech 20. století, a o jejich spolupráci s nezávislými historiky v Československu. Závěrečný příspěvek přednesla Soňa Štrbáňová (ÚSD AV ČR). Pohovořila o problematice žen-vědkyň a jejich dalších osudech v exilu. Jednání společně zakončili oba její hlavní organizátoři Antonín Kostlán (ÚSD AV ČR) a Soňa Štrbáňová. Konference umožnila nejen setkání historiků zabývajících se danou problematikou, ale i konfrontaci jejich názorů a stanovisek s prožitky a osobními zkušenostmi emigrantů z řad vědců rozličných oborů, kteří se konference rovněž zúčastnili.

■ Ve dnech 13. a 14. října 2011 se v Goethe-Institutu v Praze uskutečnila mezinárodní konference s názvem **Different Images: Perceptions of Edvard Beneš in Czech and European Contexts / Unterschiedliche Bilder: Wahrnehmungen Edvard Beneš in**

tschechischen und europäischen Kontexten.

Dvoudenní program připravil náš ústav ve spolupráci s mnichovským Collegiem Carolinem a s pražským Goethe-Institutem. Konference byla součástí grantového projektu MÚA AV ČR *Edvard Beneš, Německo a Němci* a zároveň badatelského záměru Collegia

Carolina Edvard Beneš und die nationalen Minderheiten in der Tschechoslowakei zwischen Pariser Friedenskonzferenz und Münchener Abkommen.

Problematicke pojmu a konceptu obrazu je v posledních desetiletích věnována velká pozornost vědecké obce. Přednášející se proto zaměřili na pohledy hodnotící veřejné i soukromé působení Edvarda Beneše, na jejich individuální či kolektivní vytváření. Tématem konference byl nejen obraz Edvarda Beneše v české a německé společnosti, ale i jeho reflexe v celoevropském rámci.

Během dvou dnů přednesli účastníci dvacet příspěvků rozdělených do tří bloků. V úvodu shrnul Martin Schulze-Wessel z Collegia Carolina mnohavrstevné interpretace Benešova života, jehož obraz zůstává dodnes rozporuplný, často přímo protichůdný.

První sekce referátů byla věnována obrazu Edvarda Beneše v politickém diskurzu. Manfred Alexander (Universität zu Köln) představil vývoj hodnocení Edvarda Beneše německými diplomaty od konce světové války do nástupu Hitlera a Miroslav Šepták (FF UK) pojednal o obrazu Edvarda

Beneše v rakouských diplomatických dokumentech z třicátých let. Obraz Edvarda Beneše v prostředí britské a americké diplomacie sledoval Vít Smetana (ÚSD AV ČR).

Mark Cornwall (University of Southampton) věnoval svůj příspěvek rozboru obrazu Edvarda Beneše v očích henleinovského hnutí. Poukázal na to, že na rozdíl od nacistických politiků v Německu nebyla Benešova osobnost předmětem pouze negativních soudů. Někteří henleinovští představitelé totiž v Benešovi spatřovali muže schopného pragmatického kompromisu. Referát Detlefa Brandese (Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf) shrnul vývoj vztahu sudetoněmeckých so-

ciálních demokratů k Benešovi a René Küpper (Collegium Carolinum) se věnoval protektorátní konstrukci Beneše jako „veřejného nepřítele č. 1“. Michal Pehr pak představil obraz Beneše v období „socializující demokracie“ třetí republiky. Na příkladech z literatury, tisku a situačních zpráv zdokumentoval genezi portrétu prezidenta Budovatele.

Obrazem Edvarda Beneše v českém politickém diskurzu po roce 1989 se zabýval Miroslav Kunštát (MÚA AV ČR). Tobias Weger (Bundesinstitut für Kultur und Geschichte des Deutschen im östlichen Europa) se zabýval „démonizováním“ Beneše v sudetoněmeckém diskurzu po roce 1989. Zmínil přitom škálu jeho negativního hodnocení od vzoru „nepřítele demokracie“, „fanatika“, nebo „monstra“ až po patologické projevy interpretací považující Benešovu politiku za „virus“. Erik Franzen (Collegium Carolinum) se zaměřil na vývoj Benešova obrazu v sudetoněmecké publicistice od konce války po současnost.

Druhý panel konference se zaměřil na reprezentaci Edvarda Beneše v intelektuálních kruzích, dobových médiích a veřejném prostoru obecně. Vítězslav Sommer (MÚA AV ČR) se věnoval proměnám zobrazování Edvarda Beneše v české stranické historiografii 50. a 60. let. V příspěvku nastínil vývoj od stalinistického pojetí, které na Beneše nahlíželo jednoznačně negativně, po reformně komunistické bádání, jež přišlo s podstatnou reinterpretací historické role někdejšího prezidenta a hlavy „buržoazního odboje“.

Adam Hudek (Historický ústav SAV) shrnul vnímání Edvarda Beneše slovenskou historiografií druhé poloviny 20. století. Luďácký režim se svým poválečným exilem, stejně jako slovenští komunisté, chápal Edvarda Beneše jako zosobnění toho, co sami vnímali jako negativní rysy meziválečného Československa a období třetí republiky. Petr Bednařík (FSV UK) se věnoval obrazu Edvarda Beneše v československém filmu a televizních seriálech sedmdesátých a osmdesátých let. Ustálené schéma Edvarda Beneše přitom porovnal s kontrastujícím obrazem Klementa Gottwalda. Jan Kober (PF ZČU v Plzni) seznámil posluchače s dosud málo známou problematikou poválečného přejmenování jakožto nástroje protiněmecké kampaně. Rozbor vztahů a postojů Vatikánu vůči Benešovi přednesl na základě studia ve vatikánských archívech Marek Šmíd (FF JU v Českých Budějovicích).

Závěrečná sekce konference se soustředila na obraz Edvarda Beneše v memoárové produkci a dobové historiografii. Milan Hauner (University of Wisconsin-Madison) představil Edvarda Beneše jako memoáristu – muže, který v poslední dekádě svého života cítil bytostnou potřebu zasáhnout do odkazu a obrazu o sobě samém. Hildegard Schmollerová (Universität Wien) načrtla mnichovské trauma jako významné místo paměti českého národa, s přihlédnutím k významu a roli Edvarda Beneše. Příspěvek Richarda Vaška a Josefa Tomeše (MÚA AV ČR) se zaměřil na portréty Edvarda Beneše, zachycené – vesměs roztroušeně – v dosud nepublikovaných memoárech politiků, kteří ho osobně znali a v různých osudových okamžicích mu stáli nablízku, případně s ním spolupracovali. Autoři všech analyzovaných memoárových rukopisů se shodli v ocenění Benešových mimořádných schopností, výkonnosti a pracovního nasazení, ale

i v konstatování jeho autoritativnosti a neschopnosti vybrat si dobré spolupracovníky a vytvořit z nich efektivní tým pod svým vedením. Pavel Horák (MÚA AV ČR) představil stenografické záznamy diskusí aktivních účastníků únorové krize, které se uskutečnily v londýnském exilu v roce 1950. Záznamy ukazují, že ještě dva roky po únorovém puči v československém exilu zcela převažovala varianta Benešova „nedodržení slibu“.

Záměrem konference bylo rozšířit čistě biograficky laděný přístup k osobnosti druhého československého prezidenta prostřednictvím zohlednění obrazů, které o něm, stejně jako o každé historické osobnosti, byly a jsou vytvářeny řadou aktérů z oblasti vědy, politiky a kultury. Konference připomněla, že historici jsou pouze jednou skupinou těchto aktérů, současně ale mohou procesy vytváření obrazu a vznik rozličných až protichůdných hodnocení efektivně zkoumat.

■ O necelé dva týdny později, 26.–27. října 2011, proběhla v Senátu Parlamentu České republiky další mezinárodní konference **Životní světy poslanců v Evropě (1860–1990)**, která byla připravena naším ústavem spolu se Senátem Parlamentu České republiky, s Komisí pro dějiny parlamentarismu a politických stran (Kommission für Geschichte des Parlamentarismus und der politischen Parteien e. V.) a s Ústavem českých dějin Filozofické fakulty UK. Konference byla podpořena Gerda-Henkel-Stiftung a Česko-německým fondem budoucnosti.

V prvním bloku se referenti věnovali sociálnímu složení evropských parlamentů v průběhu 150 let. Heinrich Best (Friedrich-Schiller-Universität Jena) podal kvantitativní srovnání Německa, Francie, Velké Británie a Itálie, další referáty se zabývaly jednotlivými sociálními skupinami – úředníky (Lothar Höbelt, Universität Wien), právníky (Franz Adlgasser, Österreichische

Akademie der Wissenschaften) či českými členy Panské sněmovny (Tomáš W. Pavlíček, FF UK). Důležité bylo zjištění Franze Adlgassera i Paula Seawarda (The History of Parliament, London), že z finančních důvodů museli poslanci v 19. století a na počátku 20. století být vedle svého poslaneckého mandátu i výdělečně činní. Jejich politická činnost, stejně tak jako jejich pojetí politiky i vnímání parlamentu ze strany veřejnosti byly proto do velké míry závislé na podobě i výši finančních náhrad. Na britském příkladě ukázal Paul Seaward, jak se v závislosti na finanční situaci měnila typologie poslanců od roku 1868 do roku 2005, tedy od Disraeliho po Blaira. Otázce politické profesionalizace poslanců se věnoval také András Cieger (Eötvös Loránd University, Budapest), jenž ji v případě Uher zasadil již na počátek 19. století.

Další skupina referátů byla věnována otázkám všedního dne poslanců a jejich soukromým životům. Luboš Velek (MÚA AV ČR) rekonstruoval na základě korespondence všední den českých měšťanských poslanců říšské rady. Přestože dokonce i poslanci ze středních vrstev bydleli ve Vídni často v levných hotelích, znamenaly pro ně náklady spojené s vykonáváním jejich mandátu často velkou zátěž, a bránily tak profesionalizaci politiky.

Podobně se Volker Stalman (Kommission für Geschichte des Parlamentarismus und der politischen Parteien) věnoval profesionalizaci politiky v Německé říši a ve Výmarské republice na příkladě konkrétních příkladů. Jana Malínská (MÚA AV ČR) představila par-

lamentní restauraci prvního československého parlamentu jako důležitý sociální prostor v každodenním světě československých poslanců.

Zcela jiné prostředí, které již nemělo mnoho společného se světem měšťanských vrstev 19. a počátku 20. století, představila ve svém referátu o poslaneckém hotelu na pražském Opatově, v němž byla ubytována řada československých poslanců po roce 1989, Adéla Gjuríčová (ÚSD AV ČR). Poté, co Andrea Hopp (Otto-von-Bismarck-Stiftung Schönhausen) ukázala, co pro ženy okolo Bismarcka znamenal život s prvním německých kancléřem, věnovaly se Anne Bos a Charlotte

Brand (Radboud Universiteit Nijmegen) na nizozemském případě situacím, v nichž se soukromý život poslanců dostal pod drobnohled veřejnosti a vedl k jejich odstoupení.

Třetí část konference byla věnována otázkám vztahu mezi poslanci a médii. V této souvislosti se zabýval politickými skandály v meziválečném Maďarsku Levente Püski (Debreceni Egyetem). Panamský skandál se stal východiskem referátu Jeana Garrieguea (Université d'Orléans) o francouzském parlamentu v době třetí republiky.

Řada referátů poukázala na úzký, téměř symbiotický vztah k veřejnosti a k médiím, který je pro parlamentarismus charakteristický. Pro poslance vyplývala z této skutečnosti potřeba sebestylizace. Konkrétní podoba tohoto vzájemného vztahu mezi poslanci a veřejností, resp. médii, závisela na proměnách samotných médií (tisk, rozhlas, televize) i na politickém vývoji. Důleži-

tá byla proto především období historických zlomů a konstituce nových politických režimů. Bettina Tüffers (Kommission für Geschichte des Parlamentarismus und der politischen Parteien) ukázala na příkladě prvního svobodně zvoleného parlamentu NDR, jehož zasedání bylo v roce 1990 přímo vysíláno v televizi, jak se poslanci jako parlamentní nováčci učili zvládat své nové role. Podobně představil proces vzniku komunikace mezi parlamentem a veřejností na příkladě Spolkového sněmu v počátcích Spolkové republiky Německo Benedikt Wintgens (Kommission für Geschichte des Parlamentarismus und der politischen Parteien). K popisu parlamentního života používali novináři často divadelní metafory. Parlament a divadlo však ve skutečnosti mnoho společného nemají, jak ukázal ve svém biografickém příspěvku o Rudolfovi Hrušínském a jeho poslanecké kariéře po roce 1990 Tomáš Zahradníček (ÚSD AV ČR).

Semináře a přednášky

■ Kromě velkých konferencí byla na našem ústavu uspořádána i menší vědecká setkání. K nim patřil v první řadě seminář **Osobní vztahy a rodinné vazby v politice**, který se konal 25. listopadu 2011 na půdě MÚA AV ČR. Seminář zahájila úvodním slovem Jana Čechurová (FF UK), která shrnula dosavadní historio- grafické trendy týkající se studia elit. Dagmar Hájková (MÚA AV ČR) vystoupila s příspěvkem *Příkladné přátelství: Masaryk a Beneš*. Vyzdvihla význam, jenž měl pro oba muže sdílený prožitek válečného konfliktu. Příspěvek Evy Kalivodové (MÚA AV ČR) byl věnován vztahům Edvarda Beneše s představiteli diplomatické a politické elity v Paříži v průběhu první světové války. Přestože byl Beneš na podzim roku 1915 prakticky diplomatickým nováčkem, jehož nikdo neznal, dokázal si v Paříži rychle vybudovat kontakty, které nebyly

jen ryze formální. Nancy Wingfield (Northern Illinois University) se ve svém příspěvku *Robert Seton-Watson's Adventures in the Successor States. The historian as political factor* zaměřila na přátelské a profesní vztahy britského politika a T. G. Masaryka v jejich společném projektu časopisu *The New Europe*.

Během odpolední sekce byly předneseny dva referáty zaměřené na osobní vztahy československých politiků, kteří pocházeli z řad regionálních elit. Josef Tomeš (MÚA AV ČR) pojednal o několika představitelích hanáckého rodu Svozilů, kteří se angažovali v různých sférách veřejného života a v politice. Jan Bílek (MÚA AV ČR) ve svém referátu představil příbuzenské vazby regionálních městských elit na příkladu jičínských měšťanských rodin Zvěřinových, Maštálkových a Seifertových. Seminář uzavřel Richard Vašek (MÚA AV ČR) s referátem o T. G. Masarykovi a jeho anonymní publicistice. Na několika příkladech z počátku dvacátých let dokumentoval míru spolupráce prezidenta s jeho blízkými spolupracovníky (Vladimír Kučera, Oldra Sedlmayerová) na poli politické publicistiky i rozdílné strategie (výběr novin a časopisů nebo volba novinářských šifer), které byly při této skryté literární činnosti uplatňovány.

■ V roce 2011 také pokračovala **přednášková řada v rámci grantového projektu Edvard Beneš, Německo a Němci**. Přednášky byly zahájeny vystoupením Miroslava Šeptáka na téma *Edvard Beneš a čes-*

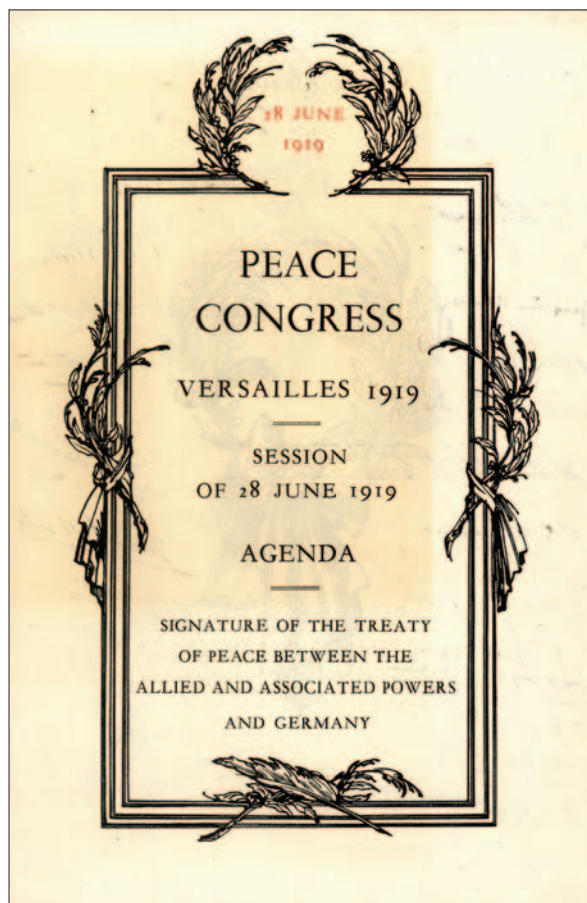

koslovensko-rakouské diplomatické a politické vztahy v meziválečném období (28. 2.). O necelý měsíc později následovala přednáška Miloslava Szabó „Židovská otázka“ na Slovensku v prvých rokoch Československej republiky (21. 3.). Tématu z dějin Židů byla věnována i následující přednáška. Hana Klamková vystoupila v polovině dubna s tématem *Nepokradneš! Židovský majetok ako prostriedok zainteresovania väčšiny spoločnosti na židovskej otázke na Slovensku, 1938–1945* (11. 4.). A nakonec seznámila počátkem května Alena Feriancová posluchače s problematikou československo-německých vztahů ve dvacátých letech (*Nelahké susedstvo: koncept bezpečnosti v československo-německých vzťahoch 1918–1926*, 9. 5.). Na podzim 2011 se vzhledem k mezinárodní konferenci o reflexi osobnosti Edvarda Beneše, o níž píšeme výše, přednášková řada nekonala.

■ V rámci svého grantového projektu *Vědci uprostřed „velké politiky“. Pařížská mírová jednání r. 1919 ve svědectví jejich účastníků, českých a polských expertů* vystoupil Jan Chodějovský 12. prosince 2011 s přednáškou, ve které se zabýval organizací odborných prací pro československou delegaci na mírové konferenci v Paříži a činností Úřadu pro přípravu mírové

konference a sboru odborných poradců československé delegace.

V rámci přednášky a následné diskuse, které proběhly 12. ledna 2012, seznámil spolupracovníky i ostatní zájemce s výsledky svého grantového projektu *Československo-rakouské vztahy 1918–1938* také Ota Konrád.

Prezentace knih

12. března 2011 byla v rámci Valného shromáždění Masarykovy společnosti v zasedací síni Kanceláře Akademie věd ČR představena publikace *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Rezek*. Knihu uvedli její editoři Jan Bílek, Helena Kokešová a Vlasta Quagliatová. Publikace obsahuje úvodní studii a následnou edici souboru dostupné vzájemné korespondence 1882–1905.

Další publikace pracovníků našeho ústavu, Ireny Zachové a Stanislava Petra *Soupis rukopisů Františkova muzea v Brně* (Praha 2010), byla představena 18. května 2011 v malém sále Moravského zemského

archivu v Brně. Kniha je výstupem grantového projektu a obsahuje katalog s podrobným popisem téměř tisíce rukopisů významné a doposud nezpracované rukopisné sbírky někdejšího Františkova muzea.

10. října 2011 proběhla v Rakouském kulturním fóru v Praze prezentace knih *Mezi Prahou a Vídní* a *Die Wiener Wochenschrift Die Zeit (1894–1904) als Mittler zwischen der Tschechischen und Wiener Moderne*. V první knize, která vyšla v nakladatelství Academia, se Lucie Kostrbová zabývá českou a vídeňskou literární modernou devadesátých let 19. století. Druhá kniha,

o níž se podrobněji zmiňujeme v rozhovoru, je výsledkem grantového projektu řešitelského kolektivu Lucie Kostrbová, Kurt Ifkovits a Vratislav Doubek. Kniha poprvé syntetickým způsobem zpracovává kontakty mezi vedoucími představiteli české literární i politické moderny a vídeňským týdeníkem *Die Zeit*. Kniha se skládá z úvodní studie a z edice dokumentů, obsahující výběr z nejdůležitějších článků z *Die Zeit* a z korespondence.

V souvislosti s vydáním přehledu sbírky pamětnických interview v Archivu AV ČR (Pamětníci a spoluvůdci dějin ČSAV. Sběrka rozhovorů v Archivu Akademie věd ČR, *Práce z dějin Akademie věd*, 2011, roč. 3, č. 1) se

22. června 2011 v prostorách Masarykova ústavu a Archivu AV ČR konala prezentace dlouholetého projektu *Práce s pamětníky v Archivu AV ČR*. Jejím záměrem bylo poskytnout příležitost k neformálnímu setkání zájemců o tuto problematiku. Pro ilustraci tematické pestrosti pořázených rozhovorů byly účastníkům prezentace puštěny charakteristické ukázky ze čtyř interview. Poté o svých zkušenostech respondenta promluvil František Šmahel. Milena Josefovičová krátce představila další využití metod orální historie v rámci grantového projektu *Čeští vědci v exilu 1948–1989*.

Na závěr kapitoly věnované vědeckému životu zmiňme ještě dvě události. Náš ústav trvale spolupracuje s vysokými školami, na mnoha z nich naši zaměstnanci vyučují a snažíme se rozšiřovat nejen osobní, ale i institucionální vazby. V rámci prohloubení dlouhodobé spolupráce s Vysokou školou CEVRO Institut byla 18. října 2011 podepsána smlouva o zřízení Centra středoevropských studií – společného pracoviště Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd ČR, v. v. i., a Vysoké školy CEVRO Institut, o. p. s. Ředitelkou nového centra se stala doc. PhDr. Ing. Antonie Doležalová, Ph.D. Úkolem vzniklého pracoviště je umožnit všestrannou spolupráci v oblasti základního a aplikovaného výzkumu, společných aktivit při koncipování a řešení vědeckovýzkumných projektů a při výuce vysokoškolských studentů.

První veřejnou aktivitou Centra středoevropských studií byla konference Střední Evropa od minulosti k budoucnosti, která se uskutečnila 19.–20. ledna 2012.

V letošním roce se dále budou konat konference *Ženy a politika (1890–1938)* a *Albín Bráb – politik, národohospodář a jeho doba*. O těchto i dalších aktivitách se můžete dočíst na webových stránkách obou institucí a samozřejmě je představíme na stránkách příštího ročníku našeho zpravodaje.

Za druhé rádi připomínáme ocenění, kterého se dostalo našemu kolegovi Rudolfu Kučerovi udělením Ceny Jaroslava Krejčího pro vynikající absolventy českých vysokých škol a mladé vědecké pracovníky. Cena byla slavnostně předána 26. září 2011 v Lannově vile. Spolu s Rudolfem Kučerou byl oceněn také vítěz soutěže o nejlepší původní vědeckou studii z oblasti integrované společenské vědy pro mladé vědecké pracovníky do 35 let Mgr. Vít Šisler z Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty UK za studii *European Courts' Authority Contested? The Case of Marriage and Divorce Fatwas On-line*.

Výzkumná činnost

V roce 2011 bylo ukončeno celkem šest grantových projektů, na jejichž řešení se podíleli spolupracovníci našeho ústavu.

Josef Tomeš (řešitel) a Robert Kvaček (spoluředitel) úspěšně ukončili práce na projektu *Mnichov v pamětech současníků* (GA AV ČR, č. IAA800770901). Grantový projekt se zaměřil jednak na zmapování všech relevantních českých memoárů významných aktérů mnichovské krize roku 1938 a posouzení jejich výpovědní hodnoty, jednak na kritické vydání jednoho z dosud nepublikovaných a širší veřejnosti neznámých memoárových děl – pamětí přímého aktéra tehdejších událostí dr. Vlastimila Klímy *1938 – Měli jsme kapitulovat?* V rámci grantu byla uspořádána jednodenní vědecká konference o české i zahraniční memoáristice, vztahující se k „Mnichovu“, a studie vzniklé na základě pronesených referátů byly publikovány v Supplementu časopisu *Střed* (č. 2/2012) pod názvem *Mnichov ve vzpomínkách pamětníků*. Grantový projekt si též kladl za cíl vytvořit výchozí základ pro postupné vydání dalších dosud nepublikovaných významných českých memoárových textů vztahujících se k „Mnichovu“, připravit jeho promyšlenou koncepci a aplikovat ji na první svazek, který by se mohl stát jistým modelem pro svazky následující.

Alena Míšková dokončila práce na projektu *Josef Pfitzner – od historie k ideologii* (GA ČR, č. 409/09/1375). Projekt si kladl za cíl zachytit proměnu schopného historika v politického propagandistu. Tento úkol byl splněn jak v monografii, tak i v edici korespondence. Ukázalo se, že hlavní roli ve sledovaném procesu hrála Pfitznerova ctižádost, která jej vedla jak v odborné, tak i politické kariéře. Do značné míry byl poznamenán chudým prostředím, z něhož vyšel a z něhož se snažil za každou cenu vzdálit. K politice se jako umírněný nacionalista vyjadřoval i ve svých pracích ve dvacátých a počátkem třicátých let, kdy byla jeho práce založena na solidním badatelském fundamentu. V této době jej přijímala pozitivně i česká odborná veřejnost. Aktivní politika však Pfitznera odvedla od plánovaných vědeckých úkolů a zamýšlené rozsáhlé práce již nedokončil (Panslavismus, monografie o Bakuninovi). Ve veřejných vystoupeních se začala objevovat a soustavně opakovat nacionálně socialistická klišé, která určovala i jeho literární tvorbu. Edice korespondence dává možnost nahlédnout

i Pfitznerovy povahové rysy (výbušnost, přehnaná ambicióznost, sebestřednost), dále i pozadí zákulisní vědecké politiky (jmenování, povolávání profesorů, vytváření sítě „mocných“).

Do závěrečného roku řešení dospěl rovněž projekt *Hledání centra. Vědecké a vzdělávací instituce Němců v Čechách v 19. a první polovině 20. století* (GA ČR, č. 409/09/0503) řešený společně s Ústavem slovansko-germánských studií UJEP v Ústí nad Labem, jehož spoluřešitelem za MÚA AV ČR byl Miroslav Kunštát a na němž participovaly Alena Míšková a Milena Josefovičová. Vedle několika odborných studií v časopisech a kolektivních monografiích představuje hlavní výstup stejnojmenná publikace *Hledání centra. Vědecké a vzdělávací instituce Němců v Čechách v 19. a první polovině 20. století* (Ústí nad Labem 2011). Ta představuje nejenom první shrnutí této problematiky, ale přesněji odpovídá i na základní otázku naznačenou již v titulu projektu. V případě hledání městského centra Němců v Čechách v období do konce první světové války lze konstatovat, že fakticky spolu soupeřily Liberec s Ústím nad Labem a opakovaně se objevoval i Cheb. Dá se však říci, že jen Liberec opravdu o tuto roli stál a věnoval se jejímu prosazení ze všech sil. Po roce 1918 bylo centrální otázkou při hledání centra Němců, které instituce budou formovat německví v Čechách, přičemž jejich umístění samozřejmě nebylo bez významu. „Německvím“ již nebyla míněna jen prostá nacionalizace, ale formování samostatného „kmene“ (stále více sudetoněmeckého) v těsné spolupráci s německým státem.

V prvé řadě se jednalo o vysoké školy a některé univerzitní vědecké instituce. V případě vysokých škol, především pražské německé Karlo-Ferdinandovy univerzity, byl vývoj vztahu mezi národně-politickými požadavky, vědeckou prestiží a selektivní historickou legitimizací nejednoznačný a pohyboval se mezi oběma extrémními póly: buď snahou o exodus do německého pohraničí, nebo tvrdošíjnou snahou vytrvat v Praze. Důležitým formačním elementem samostatné sudetoněmecké identity bylo i lidové vzdělávání (Volksbildung) ve všech formách. Tuto roli plnilo zvláště od konce 19. století, po první světové válce bylo navíc obohaceno o novou, obranářsko-nacionální definici. Na ně se napojila muzea, důležitou roli hrály knihovny a lidové vzdělávací kurzy, ale také střední školství

zejména v osobnostech středoškolských profesorů. Po roce 1918 hrál roli „centra pro Němce v Čechách“ Liberec. Tímto centrem zůstal i v dalších letech, jak ukázal i vznik Sudetendeutsche Anstalt für Landes- und Volksforschung v Liberci v roce 1940.

Již první zahraniční ohlasy této publikace umožnily zahájit jednání o jejím rozšířeném vydání v Německu, které je proponováno na rok 2013.

Projekt **České feministické myšlení 19. a 20. století** (GA ČR, č. 409/09/1173) řešený Danou Musilovou (FF UHK), Libuší Heczkovou (FF UK) a Marií Bahenskou (MÚA AV ČR) si kládla za cíl vyplnit jedno z bílých míst v české historiografii. Soustředil se na vývoj českého feministického myšlení od první poloviny 19. století do konce první poloviny 20. století – období, v němž se realizovaly na první pohled viditelné změny v postavení žen všech tříd a společenských vrstev, a to v jejich aktivitách, oblékání, chování a myšlení. Interdisciplinární charakter projektu, spojující metodologická východiska historické a literární vědy s využitím kategorie gender jako jednotícího metodologického východiska, umožnil sledovat vztahy žen a mužů v zrcadle českého feministického myšlení 19. a 20. století v jejich komplexnosti a vzájemné interakci. Projekt měl několik postupných cílů: prvním bylo zjistit, kdo, kdy a v jaké souvislosti vyslovil svůj názor na ženy, resp. na vztahy žen a mužů. Dále se výzkum zaměřil na otázku, jak jednotlivé osobnosti uvažovaly o ženách, o vztazích obou pohlaví a jakým způsobem je reflektovaly. Vznikly

Eliška Krásnohorská, Fotosbirka Bohumila Vavrouška, MÚA AV ČR

dvě monografie, které jsou obrazem českého feministického myšlení od první poloviny 19. století, kdy se objevují první zásadní úvahy o ženách, do poloviny 20. století, kdy nástup komunistického režimu, resp. jeho přístup k ženské emancipaci na dlouhou dobu umlčel jakoukoliv diskusi o ženách a jejich vztazích s muži. Publikace *Ženy na stráž! České feministické myšlení 19. a 20. století* shrnuje výsledky dosavadního bádání v podobě klíčových textů českého feministického myšlení, závěrečná monografie je nazvaná *Iluze spásy. České feministické myšlení 19. a 20. století*. Nové poznatky obohatily naše znalosti o vztazích žen a mužů v historické perspektivě moderní společnosti v českých zemích, ve vybraných státech střední Evropy a nastínily možnosti a směry dalšího výzkumu problematiky vztahů mezi pohlavími.

V uplynulém roce byly rovněž dokončeny dva postdoktorské projekty. Hlavním výstupem projektu Oty Konráda na téma **Československo-rakouských vztahů** v meziválečném období (GA ČR, č. 409/09/P636) je původní monografie, vycházející v nakladatelství MÚA. Autor se v ní opírá o koncept kulturních dějin politiky

Setkání Masaryka s rakouským prezidentem Hainischem v Hallstattu v srpnu 1921, fond ÚTGM, MÚA AV ČR

a ve třech hlavních kapitolách reflektuje dezintegrační procesy, vedoucí k ustavení dvou suverénních států, formování vzájemných vztahů počátkem dvacátých let a nakonec rozdílné představy o střední Evropě a o vlastním místě v tomto regionu či v Evropě obecně. Stručně lze vzájemné vztahy charakterizovat jako vztahy nevyvážené a asymetrické. Tento rys, zdůrazněný v různých podobách v jednotlivých kapitolách, ztěžoval komunikaci a porozumění mezi diplomacemi a politickými elitami obou států.

Cílem projektu Jana Chodějovského **Vědci uprostřed velké politiky. Pařížská mírová jednání r. 1919 ve svědectví jejich účastníků, českých a polských expertů** (GA ČR, č. P410/10/1598) bylo prostudování dostupných pramenů i sekundární literatury k problematice formování a fungování československé delegace

na mírových jednáních v Paříži roku 1919, konkrétně jejího sboru odborných poradců, a následné zpracování monografie mapující organizaci odborných prací pro československou delegaci na mírové konferenci v Paříži a její vlastní formování. Spolu s monografickým zpracováním tématu byla připravena i kritická edice cestovního deníku slavisty A. Černého a souborů osobní korespondence kolegů vědců (zástupců polské i československé expertní skupiny), konkrétně filologa Kazimierza Nitsche a historika umění Václava Viléma Štecha s domovem, které autenticky zachycují průběh diplomatických vyjednávání i všedního dne členů delegace. K vydání jsou připraveny práce *Úřad pro přípravu mírové konference 1918–1919/Sbor odborných poradců československé delegace 1919. Dva příspěvky k organizaci odborných prací pro československou delegaci na mírové konferenci v Paříži 1918–1919* (autor Zdeněk Vácha) a *Paříž 1919. Mírová konference očima odborných poradců československé a polské delegace* (autor Jan Chodějovský).

V současné době jsou na našem ústavu řešeny následující grantové projekty:

GA ČR, č. P410/12/0468, Česká politická pravice v letech 1938–1945, spoluřešitel PhDr. Josef Tomeš.

GA ČR, č. P406/12/P688, Interpretace české moderny v německých časopisech 1880–1910, řešitelka Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D.

GA ČR, č. 405/10/0027, Korpus kodikologických pramenů, řešitel PhDr. Pavel Brodský, CSc. et DSc.

GA ČR, č. 410/10/0544, První republika ve světle korespondence T. G. Masaryka a E. Beneše, řešitelka PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D.

GA ČR, č. 410/10/1273, Edvard Beneš, Němci a Německo, řešitel prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc. (benes.mua.cas.cz).

GA ČR, č. P410/12/P671, Politiky židovské identity v českých zemích (1860–1938), řešitel Mgr. Vít Strobach, Ph.D.

GA ČR, č. 410/10/P316, Práce, národ, gender. Dělnické hnutí v českých zemích 1914–1918, řešitel Mgr. Rudolf Kučera, Ph.D.

GA ČR, č. P405/12/1412, Soupisy rukopisných bohemik ve vatikánské knihovně – knihovna Palatina, řešitel Mgr. Stanislav Petr.

GA ČR, č. P410/12/1136, T. G. Masaryk a Slované, řešitel doc. Mgr. Vratislav Doubek, Ph.D.

GA ČR, č. 410/11/1944, Zápisy ze schůzí československé exilové vlády v Londýně 1943–1945, spoluřešitel Mgr. Jan Bílek.

MÚA AV ČR je také partnerem projektu OPVK Výzkum modelů reprezentací v literárních diskurzech (Ústav bohemistiky FF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích).

Archivní práce

Archiv AV ČR, tvořený dvěma odděleními našeho ústavu (Oddělení institucionálních fondů od r. 1952 a Oddělení osobních a institucionálních fondů do r. 1952), je akreditovaný specializovaný archiv, který se řídí zákonem č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, v úplném znění č. 243/2010 Sb. Trvale koordinuje předarchivní péči a dohlíží nad spisovou službou na všech pracovištích a v organizačních složkách AV ČR. Spravuje fondy týkající se dějin vědy a vědeckých institucí na našem území, osobní pozůstalosti vědců, umělecké sbírky a bohatý soubor fotografií. Třetí z archivních oddělení (Oddělení Archiv ÚTGM) pečuje o písemnou pozůstalost Tomáše G. Masaryka a členů jeho rodiny, ale i jeho nejbližšího spolupracovníka Edvarda Beneše. Důležitou součástí fondů jsou písemnosti Ústavu TGM, instituce, která se od založení v roce 1932 zabývala studiem života a díla T. G. Masaryka. Všechna oddělení se kromě tradiční archivní práce a servisu pro badatele podílejí na vědecké činnosti ústavu, nejčastěji účastí v grantových projektech. Průběžně zpracovávané materiály jsou také významným zdrojem pramenů při vydávání edic nebo monografií, ať už pro pracovníky MÚA AV ČR nebo pro zájemce z řad odborné veřejnosti, a čím dál častěji k nám nacházejí cestu zástupci sdělovacích prostředků.

Archiv AV ČR evidoval k 31. 12. 2011 celkem 642 archivních fondů a sbírek v celkovém rozsahu 4 769 běžných metrů (bm), což oproti loňskému roku znamená přírůstek 7 fondů a 45,95 bm, počet evidenčních jednotek se tím zvýšil o 486. Badatelům je v současné době k dispozici 389 archivních pomůcek (z toho je 226 inventářů, 11 částí sdružených a skupinových inventářů, 56 dílčích inventářů, 86 prozatímních inventárních seznamů, 8 katalogů, 1 soupis dokumentů, 1 průvodce). S veskrze pozitivním hodnocením se setkávají databáze na webových stránkách MÚA AV ČR (http://www.mua.cas.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=142&Itemid=11&lang=cs), badatelé oceňují především možnost snadného vyhledávání v Digitálním průvodci a Digitálním fotoarchivu. Katalogová databáze fotografií je navíc průběžně doplňována.

V rámci skartačních řízení na pracovištích AV ČR bylo v roce 2011 posouzeno 74,82 bm dokumentů,

z nichž 18,42 bm bylo vybráno jako archiválie k trvalému uložení a připojeno ke stávajícím institucionálním fondům. Převzaté byly archiválie z Kanceláře AV ČR (10,94 bm), Ústavu analytické chemie AV ČR (1,80 bm), Střediska společných činností AV ČR (3,12 bm) a Slovanského ústavu AV ČR (2,56 bm).

Vedle toho získal archiv mimo skartační řízení nové osobní fondy nebo doplňky k fondům stávajícím v souhrnném rozsahu 21,5 bm, k nimž prozatím existují přejímací seznamy:

Doplňěk k osobnímu fondu historika a muzeologa Jiřího Špěta (* 1928). Přípravný materiál k vědeckým pracím, rozsah 0,24 bm.

Doplňěk k osobnímu fondu Pavla Spunara (* 1928), dlouholetého vědeckého pracovníka Ústavu pro klasická studia ČSAV. Přípravný materiál k vědeckým pracím, rozsah 3,20 bm.

Část osobního archivu Evy Hamatové (1924–2010), vědecko-výzkumné pracovnice v oboru mikrobiologie (Mikrobiologický ústav ČSAV v Krči, Ústav krajinné ekologie ČSAV v Průhonících). Životopisný materiál, rodinná a osobní korespondence, rozsah 0,96 bm.

Osobní archiv Antonína Robka (1931–2008), dlouholetého ředitele Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV, rozsah 15,60 bm.

Torzo osobního archivu technika Dobroslava Niče (1911–1992). Životopisný materiál, rozsah 0,10 bm.

Jan Fiala (sbírka). Sbírká korespondence, rukopisů, výstřižků a fotografií, vzniklá ze styku MUDr. Jana Fialy (1912–2008) s Edvardem a Hanou Benešovými v letech 1945–1974 a z Fialova zájmu o Benešovu osobnost. Rozsah 0,20 bm.

Torzo osobního archivu Jiřího Doležala (1929–2010), historika, člena přípravného výboru a výboru Masarykovy společnosti. Korespondence, redakční agenda, přípravný materiál k publikaci P. Drtina, Československo – můj osud (1991–1992); vlastní rukopisy, cizí rukopisy, fotografie; rozsah 0,72 bm.

Část osobního archivu národohospodáře a politika Josefa Kaizla (1854–1901). Korespondence osobní, korespondence rodinná, část rukopisů, materiály rodinných příslušníků; rozsah 0,37 bm.

V depozitářích tak za rok 2011 přibýlo 22 přírůstků v rozsahu 46,45 bm, z toho 15 přírůstků k existujícím fondům, 7 přírůstků se vznikem nového fondu.

Zpracovány do podoby inventáře byly v loňském roce tři osobní fondy:

Milan Kudělka (1922–2005); slavista, pracovník brněnské pobočky Slovanského ústavu ČSAV, Ústavu dějin evropských socialistických zemí ČSAV a Ústavu dějin střední a východní Evropy ČSAV.

Jaroslav Průšek (1906–1980); orientalista, sinolog a japanolog, docent a profesor FF UK v Praze a FF UP v Olomouci; ředitel Orientálního ústavu ČSAV; akademik ČSAV.

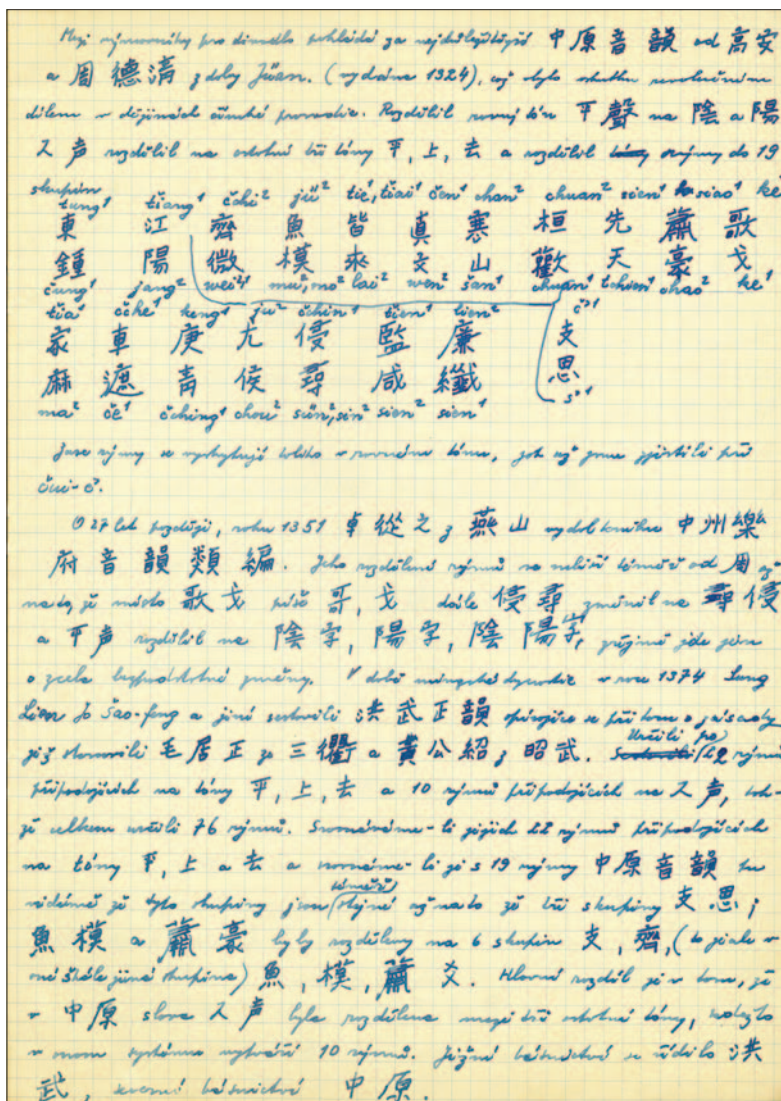
Eduard Táborský (1910–1996); tajemník E. Beneše.

Služeb badatelny v roce 2011 využilo 197 badatelů, z toho 36 ze zahraničí, kteří uskutečnili celkem 620 návštěv. Připraveno bylo 2415 jednotlivých objednávek, zpracováno 65 rešerší. Všechna čísla jsou oproti roku 2010 vyšší, často v řádu desítek, a dokládají stoupající zájem badatelů o naše fondy.

Knihovna MÚA AV ČR v roce 2011 zaevidovala 519 přírůstků a 697 výpůjček. Pokračovala katalogizace

knihovních fondů v systému Aleph a starých tisků v programu Clavius. Byla získána jednorázová finanční podpora od firmy IBM na indexaci a inventarizaci starých tisků v naší knihovně, která se uskuteční v roce 2012.

Z důvodu rostoucího počtu žádostí o zapůjčování cenných archiválií považujeme za velký úspěch zhotovení faksimile dvou archivních kulturních památek, které jsou součástí našich fondů. Díky finanční dotaci AV ČR mohla být zhotovena faksimile Zakládací listiny České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění ze dne 5. prosince 1892 z archivního fondu Česká akademie věd a umění a Diplomu Nobelovy ceny za chemii, uděleného Královskou švédskou akademií věd ve Stockholmu v roce 1959 Jaroslavu Heyrovskému za objev a vývoj polarografické analytické metody z archivního fondu Osobní fond Jaroslava Heyrovského.

Výpisky poezie,
fond Jaroslav Průšek, MÚA AV ČR

Činnost Oddělení pro soupis a studium rukopisů

Misál Oldřicha z Krumlova,
Svatojakubská knihovna v Brně

V oddělení pokračovaly práce na kmenovém úkolu – Generálním katalogu rukopisů na území ČR a rukopisných bohemik v zahraničí a z něj vycházejícím grantovém projektu GA ČR *Korpus kodikologických pramenů*, na němž se podílejí všichni pracovníci oddělení. V rámci tohoto projektu byla dokončena příprava anglické verze *Průvodce po rukopisných fondech* (*Guide to Manuscript Collections in the Czech Republic*). Svazek, který vyšel na konci roku 2011, shrnuje dosavadní poznatky získané při výzkumu rukopisů uložených na našem území a přináší aktuální informace o jednotlivých rukopisných fondech. Další součástí projektu je vytvoření elektronické databáze rukopisů jako základní formy zpřístupnění Generálního katalogu rukopisů. V tomto směru se dokončují úpravy struktury databáze a pokračuje i její plnění.

Ze zahraničních aktivit je třeba zmínit spolupráci s Centre international codicologique při Bibliothèque

Royale Bruxelles. Vyšel další svazek *Studií o rukopisech* a pokračovalo zpracovávání bibliografie české kodikologické literatury včetně přípravy její elektronické podoby. Publikační činnost se v letošním roce soustředila především na *Průvodce po rukopisných fondech*, přesto byly dokončeny a odevzdány do tisku i další knižní publikace. Dílčí studie publikovala většina pracovníků oddělení časopisecky, včetně posledního svazku *Studií o rukopisech*. Pracovníci oddělení se dále podíleli na výuce na vysokých školách, někteří vykonávali funkce v domácích i zahraničních odborných a vědeckých grémiích (Komise Českého historického ústavu v Římě, Komise pro soupis a studium rukopisů, Centrum mediévistických studií, hodnotitelská komise Programu Veřejné informační služby knihoven VISK-6 při Ministerstvu kultury ČR, GA Ministerstva kultury ČR).

Historické poznání nelze vnucovat.

Rozhovor s profesorem Robertem Kvačkem

Robert Kvaček patří k nejvýznamnějším a nejznámějším současným českým historikům. V centru jeho badatelského zaměření stojí novodobé české politické a kulturní dějiny i historie světové diplomacie v meziválečném období a za druhé světové války, ale pozornost věnuje i zásadním fenoménům českých dějin vůbec a obecnější problematice českého národního údělu v moderní době. Naši akademickou i populárně naučnou historickou literaturu obohatil o řadu studií, monografií a syntéz, psaných osobitým stylem, sugestivně zpřítomňujícím minulost, – vzpomeňme jenom knih Osudná mise, Nad Evropou zataženo, Pád diktátora, Historie jednoho roku, K předhistorii a historii druhé světové války, Obtížné spojenectví, A změněn svět, Diplomate a ti druzí, Poslední den, První světová válka a česká otázka... Na pražské filozofické fakultě, kde působí již sedmapadesát let, vychoval a výrazně ovlivnil celé generace českých historiků. Vynikající učebnicí dějepisu, navazující na tradice učebnic Pekařových a Šustových, poutavě provádí gymnazisty českými dějinami 19. a 20. století. A svou originální historickou publicistikou, vyznačující se nejen čtivostí, ale i v proměnách času i režimů vzácnou objektivitou a nadhledem, kultivuje více než půlstoletí historické vědomí široké české veřejnosti, jež ho také vnímá a respektuje jako jednoho z mála českých historiků.

Profesor Kvaček, od roku 1990 místopředseda Masarykovy společnosti, je úzce spjat i s historií Ústavu T. G. Masaryka, na jehož obnově se počátkem devadesátých let podílel a v jehož vedoucích orgánech dosud působí. Dlouhodobě též spolupracuje s Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR, nejnověji jako řešitel společného grantového projektu tohoto ústavu a Filozofické fakulty UK.

Uprostřed své mnohostranné činnosti oslaví letos profesor Kvaček neuvěřitelné osmdesáté narozeniny. V předvečer tohoto jubilea jsme si mu dovolili položit několik „bilančních“ otázek.

Pane profesore, na prahu letošního července oslavíte významné životní jubileum. To je vždy příležitostí k ohlédnutí nejen za vlastními osudy, ale – zvláště u historika – i za prožitými dějinnými epochami. Nabízí se otázka, na kterou z nich vzpomínáte nejraději?

Stárnoucí žijí stále více vzpomínkami. Moje se vracejí především do šedesátých let, jež byla pro mne obdobím rodinné pohody, byť nedlouhé, a časem nadaným „dějinnou milostí“, ač také krátkou. Co všechno jsme stihli a co všechno jsme objevovali! Do vzpomínek ukládám i právě otvírané 21. století, vážím si ho a konfrontuji s prožitým časem, s představami, nadějemi, záměry – co vše jsme neudělali!

Jako historik novodobých českých dějin jste se často zabýval událostmi, které jste sám, byť v raném věku, prožil. Nakolik Vám zkušenost pamětníka pomáhala v historickém bádání a nakolik Vás svazovala?

Tematickou inspirací mi byly prožitky z dětství a mládí, vyzvaly mne, abych poznával, co jsem vlastně od závěru třicátých let zažíval. Kluk žil onu dobu jinak než lidé dospělí, ale také intenzivně, ovšem po svém. Pro témata z doby už mé dospělosti mi paměť prospěla příspěvkem k charakteristice ovzduší a ke konfrontaci mezi zážitkem a historickým výkladem.

Jak Vás formovaly prožitky z dětství a mládí, z dob navýsost dramatických a tragických?

Už jsem to připomněl, zážitky z raného věku měly na mne vliv výzvy. Moje generace se opravdu narodila do dob dramatických i tragických. Pro historiky jde o vděčnou látku, obtížnější je pro ty, co je žili. Navíc mohl pro nás tento čas skončit již na svém počátku – už se na hrozbu této beznadějnosti zapomnělo.

A ovlivnil Vás coby historika genius loci Vašeho rodného města Jičína a okolního kraje?

Jičínsko, Český ráj, Podkrkonoší jsem historicky začal

chápat až jako vysokoškolský student. Přitom jsem se rozpomínal, že mi je zajímavě představoval již jeden učitel na obecné škole. Narodil jsem se na malinké vesnici, Jičín jsem si musel „osvojit“, pouto s ním, s městem zajímavým historicky i současně, se stalo celoživotní.

Na své životní cestě a profesní dráze jste potkal mnoho jedinečných osobností jak mezi svými učiteli a kolegy, tak mezi bezprostředními aktéry historických dějů: politiky, diplomaty, novináři či literáty meziválečného období. Na která z těchto setkání nejvíce vzpomínáte?

Dostalo se mi neobyčejných darů poznávat určité osobnosti doby, kterou jsem studoval. Mám je stále v paměti, ke stáru se mi v ní ještě zřetelněji vyprofilovaly. Jen vyjmenování by vytvořilo rozsáhlý seznam. Mnohé jsem poznal zásluhou svého spolužáka a přítele, nezapomenutelného Karla Kučery. Přivedl mě do Historického klubu ke „starým pánům“, do blízkosti historiků Jaroslava Werstadta a Josefa Borovičky, k některým politikům i do jejich rodinného prostředí. Další vztahy jsem si vytvářel svou „odbornou zvědavostí“; cením si toho, že nikdo z oslovených mne neodmítl. Zvláště příjemná byla setkávání s Vlastimilem Klímou, ale ta zažili i další historikové.

Vaše bibliografie čítá řadu pozoruhodných knih vynikající literární úrovně. Které z nich osobně považujete za fatální, ať už okolnostmi svého vzniku nebo svým dobovým ohlasem?

Pokud fatální, tak hned ta první, má to i v názvu – *Osudná mise*. Mohla ukončit mou dráhu historika, ocitl jsem se kvůli ní – ještě v korekturách – v pozornosti nejen cenzury, ale i Státní bezpečnosti. Byla pak poničena cizím zásahem. I další knihy vznikaly za různých vnějších podmínek, ale jsem rád, že se k nim ještě mohu hlásit. Dokonce se některé dočkaly a asi ještě dočkají nových vydání. Moc jsem se „nadřel“ na učebnicích, proto je asi cením výše než jejich uživatelé.

Více než pětapadesát let přednášíte české dějiny na pražské filozofické fakultě. Za tu dobu jste vychoval stovky žáků, z nichž nejmladším je dnes kolem dvacetí a nejstarším přes sedmdesát let. V čem jsou si napříč generacemi podobní a v čem se liší?

Podobní jsou si jistým entusiasmem, idealismem, zájmem o obor; bez těchto vlastností by si jej nevybírali. V každé generaci se objevily talenty, mimořádně schopní studenti, z nichž vyrostly tvůrčí osobnosti. Dnešní generace se mi jeví sebevědomější, opřená o širší studijní možnosti a příležitosti, také studiem v zahraničí. Méně však sahá po literatuře, my a naši bezprostřední následovníci jsme byli v četbě – a nejen literatury historické – až fanatici.

Z našich soudobých historiků jste pravděpodobně nejvíce dokázal v různých dobách reflektovat vztah mezi minulostí a přítomností a oslovit s dějinným poselstvím širokou kulturní veřejnost. Jaké je podle Vašeho názoru poslání českého historika v naší hektické a do sebe zahleděné současnosti a jakými prostředky se má k národu co nejúčinněji obracet?

Komunikace historika s veřejností potřebuje ujasnit si profily a úroveň adresátů. Historik musí mít v této činnosti trpělivost, zvyknout si, že nemusí být hned pochopen, ale ani poté nesmí rezignovat. Historické poznání nelze vnucovat, výklad si žádá vhodnou formu. Minulost je přece částí dneška a při svých „extenzích“ a publicistickém působení jsem nacházel opravdový zájem hodně o ní vědět.

Ve svém díle jste se mimo jiné zabýval politickou činností T. G. Masaryka, stál jste při obnově Ústavu T. G. Masaryka a působíte i jako místopředseda Masarykovy společnosti. V čem může podle Vás Masarykova osobnost a Masarykův odkaz autenticky oslovit naši přítomnost a zejména dnešní českou intelektuální elitu?

Této elitě bychom především měli vhodně sdělit, že vycházejí Masarykovy spisy. Každý nový svazek by si zasloužil recenze v denním tisku. Masaryk by pro intelektuální čtenáře mohl být inspirativní metodicky, způsobem uchopení a řešení problémů, celostí pohledu na společenský pohyb. Dnešní úzce zaměřený ekonomové, rozhodující o společensko-politickém vývoji, si takový pohled neosvojují, a proto s ním ani nepracují.

A jakými směry by se měla ubírat činnost Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd ČR, instituce, jež má svou tradici i dosti pohnuté osudy?

Masarykův ústav tvoří velmi pracovitý kolektiv, úspěšný v nejrůznějších podobách odborné práce, původními vědeckými díly, jedinečnými edicemi, vědeckými konferencemi a semináři, starostí o prameny. Radit mu koncepčně by byla troufalost, snad jen vyslovím přání, aby stále dbal na to udržet si zvláštní místo mezi akademickými pracovišti.

Můžete nám prozradit, na čem právě pracujete a jaké plány máte pro nejbližší léta?

Jsem bez plánů, tak se to v mém věku sluší. Mám rozeepsané dvě knížky, z pověrčivosti nepovím, o čem. Hlavně chci číst zajímavé a objevné práce mladších kolegů...

Přejeme Vám, vážený pane profesore, hodně zdraví a tvůrčí pohody do dalších let a těšíme se na Vaše rozeepsané i další knihy.

Rozhovor připravil Josef Tomáš

Projekt *Die Zeit* aneb Když literární historik spolupracuje s politologem

Projekt, o němž bude řeč na následujících stránkách, se zrodil především díky interdisciplinaritě, která je v našem ústavu podporována a vnímána jako pozitivní badatelský prvek. Grantová agentura České republiky v roce 2008 podpořila tříletý projekt nazvaný Vídeňská revue Die Zeit a česká moderna, jehož výsledky, ať již dílčí nebo závěrečné, se setkaly s veskrze kladnou odezvou vědecké obce a autorům publikace Die Wiener Wochenschrift Die Zeit (1894–1904) als Mittler zwischen der Tschechischen und Wiener Moderne přinesly dokonce ocenění předsedy AV ČR.

Hlavní řešitelka projektu Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D. (spolupracovníci doc. Mgr. Vratislav Doubek, Ph.D., a Dr. Kurt Ifkovits), jejímž oborem je literární historie a předmětem zájmu především česká moderna přelomu 19. a 20. století, využila jedinečnosti, kterou badatelům nabízí vídeňská revue Die Zeit. Die Zeit byla jednou z mála modernisticky, tzn. kriticky a opozičně, orientovaných týdeníků založených v 90. letech 19. století přímo ve Vídni – většina německojazyčných podobně laděných periodik do té doby vycházela především v Německu. Navíc se jejím spoluzakladatelem a kulturním redaktorem stal Hermann Bahr, jehož koncepce Mladého Rakouska jej vedla k navazování vztahů s českými modernisty-vrstevníky. Texty českých autorů

vnášely do revue Die Zeit radikální interpretaci české kultury, literatury a politiky a měly často dvě roviny: informativní a polemickou, přičemž druhá byla pro německého čtenáře nesrozumitelná, ale byla dobře čitelná v domácím kontextu. Závěrečná publikace projektu tak analyzovala spolupráci, která měla různé fáze, kolísala mezi utopickými nadějemi, nedůvěrou a utilitarismem, přesto měla velký význam pro formování české moderny a pro vzájemné česko-německé vztahy v monarchii, na něž bylo mnohdy navazováno i po roce 1918.

Kontakty Prahy a Vídně zprostředkované na stránkách revue Die Zeit nejsou tvým prvním výzkumem na toto téma. V loňském roce jsi vydala monografii *Mezi Prahou a Vídní*. Česká a vídeňská moderna na konci 19. století. Považuješ tuto knihu za jakýsi předstupeň k výše citované publikaci, nebo je shodná pouze z hlediska doby a místa, do nichž je zasazena?

Obě publikace spolu souvisí. Tématem vztahů české a vídeňské literární moderny, které je z hlediska bohemistiky i germanistiky velmi málo probádané, jsem se začala zabývat kolem roku 2001 v souvislosti se svou dizertační prací. Materiálový výzkum byl dlouhodobý a čerpali jsme z něj částečně i v grantovém projektu k časopisu *Die Zeit*. Mezi Prahou a Vídní je převážně literárněhistorická interpretace, která nejprve v samostatných kapitolách nahlíží literární tvorbu, esejistiku, polemiky, umělecké programy a organizační činnost Hermanna Bahra a J. S. Machara z nejrůznějších hledisek. Kniha pak vrcholí podrobnou analýzou jejich spolupráce v redakci *Die Zeit*. Chtěla jsem tak ukázat estetickou, názorovou i kulturní vzdálenost a odlišnost obou osobností a potažmo české a vídeňské moderny, zkoumat předpoklady a podmíněnost vzájemných vztahů. Plán širšího projektu k časopisu *Die Zeit* vyrostl jednak z mého výzkumu těchto témat, jednak ze šťastného setkání s Kurtem Ifkovitsem, germanistou, pracovníkem Rakouského divadelního muzea ve Vídni pečujícího o Bahrovu pozůstalost, a s Vratislavem Doubkem, kolegou z ústavu, který se týdeníkem *Die Zeit* zabýval již přede mnou v souvislosti s bádáním o Masarykovi a tzv. neorealitech. Kurt ve spolupráci s Hanou Blahovou také v roce 2009 vydal edici rozsáhlé

korrespondence mezi Jaroslavem Kvapilem a Hermanem Bahrem, která ukázala mnohé o mezikulturních vztazích zejména na poli divadelním počínaje prvním desetiletím 20. století. Projekt *Die Zeit* se měl vrátit před toto Bahrovo pročeské angažmá, k momentu, kdy nebylo natolik veřejně manifestováno. Měli jsme tak na mysli určitý celek. Zmíněná německojazyčná publikace cílí zejména k zájemcům o fenomén Vídně přelomu století, kteří samozřejmě většinou nečtou česky. Věřím, že skutečně něco nového ukazuje nebo doplňuje.

Mohla bys čtenářům tohoto rozhovoru představit atmosféru, která panovala v multikulturní a multinárodnostní Vídni na konci 19. století? Dají se tamější společenské a kulturní poměry srovnat s Prahou?

Vídni na konci století je věnován nespočet prací, zmíníme alespoň zakladatelské dílo Carla C. Schorskeho nebo revidující práce Stevena Bellera, Hitlerovu Vídeň Brigitte Hamannové nebo monografii Wittgenstein's Vienna Allena Janika a Stephena Toulmina. Historici mnoha oborů jsou fascinováni paralelními hlubokými proměnami jak v politice, tak ve výtvarném umění, hudbě, literatuře, architektuře, psychologii, filozofii, sociologii apod. Česká kultura, věda a politika procházely na sklonku 19. století také radikální proměnou, šlo však o revizi dosavadních základů, emancipaci a vytyčení nových směrů ve vztahu k mezinárodnímu kontextu. Praha se na přelomu století výrazně proměňovala, takovou dynamiku a inovaci zde však nenajdeme, i proto, že Praha byla menší a nebyla centrální metropolí. Nezapomeňme, že Vídeň měla tehdy více obyvatel, než jich má dnes, a každoročně čelila přílivu tisíců nových obyvatel ze všech koutů monarchie. Z literárněhistorického hlediska nebyla česká literární moderna vázána výlučně na Prahu, časopisy přinášející změnu vycházely na Moravě a jinde, většina spisovatelů nepocházela z Prahy a někteří zde pobývali jen dočasně nebo vůbec (případ Viléma Mrštíka nebo Otokara Březiny). Pojem pražská moderna proto není běžný, evokuje spíše než modernu českou malé uskupení německojazyčných autorů Jung-Prag. I když v posledních letech vzrůstá tendence studovat pražský multikulturní (umělecký) prostor, což souvisí i s nedostatečností národního a jazykového modelu literárních dějin.

V knize *Mezi Prahou a Vídni* jsem se snažila zachytit, jak Vídeň působila na Machara a jak tento v podstatě frustrující zážitek transponoval do svého díla. Ve Vídni se setkal s etnickou, náboženskou, urbánní a kulturní heterogenitou, již z většinově české Prahy neznal, a vnímal ji jako ohrožení vlastní integrity, jeho literární reprezentace Vídně jsou negativní a vyrůstají z dobových kulturních auto- i heterostereotypů – Vídeň je

nevěstka, upír, přístav vrahů. Vídeň byla pro Čechy příliš kosmopolitní, nenárodní a nejen u Machara se setkáme s biologickým chápáním Vídně coby asimilačního organismu rozkládajícího osobní i národní identitu, degenerujícího těla, jež potřebuje neustálý přísun čerstvé slovanské krve. Do těchto reprezentací se často promítal i antisemitismus.

„Vstup české literární moderny do Die Zeit byl vnímán z obou stran jako politický čin, i proto byla při interpretaci vzájemných vztahů důležitá kombinace literárněhistorického a politologického pohledu.“ O tomto tvrzení jistě nikdo nebude pochybovat, ale pokusme se je konkretizovat. V čem se podle tvých zkušeností nejvíce lišila literárněhistorická a politologická interpretace textů? Co viděl politolog zásadně jinak než literární historik?

Bahrova činnost a spolupráce s Čechy popírá stále vlivný pohled soudobé kritiky opakovaný později například Schorskem o estétství vídeňské moderny, její nepolitičnosti a útěku do uzavřeného stylizovaného uměleckého světa. Česká literární moderna se v té době snažila emancipovat od požadavků české vlastenecké společnosti a kritiky a etablovat umění jako svébytnou oblast, zároveň však provázanost s politikou a národní společností nebylo možné zpřetrhat. Spolupráce s *Die Zeit* nabývala politického rozměru už proto, že šlo o německojazyčnou vídeňskou revui, dále kvůli kritickým hodnocením české literární i politické scény.

Každá interpretace je podmíněna stavem bádání a způsoby kladení otázek v jednotlivých oborech, individuálním stylem apod. Naše čtení jsou proto přirozeně rozdílná, v něčem se doplňujeme, v něčem jiném spolu třeba i nesouhlasíme. Já jsem se například nepouštěla do politologických výkladů, programové záměry spoluredaktorů Isidora Singera a Heinricha Kanneru vyložil Vratislav Doubek, který mi zase přenechal interpretaci kritických statí F. V. Krejčího o české literární moderně. Samozřejmě vzájemný dialog uvnitř našeho minitýmu byl velmi přínosný, mohu upozornit například na Vratislavovu interpretaci vztahu Machara a Masaryka, založenou na přesné znalosti Masaryka a soudobé politiky. I když jsme měli v ruce stejný materiál, byl to on, kdo si povšiml Masarykova opatrného chování ve vztahu k redakci i jeho klesajícího zájmu na reformě monarchie už během 90. let 19. století, což je teze v masarykovském bádání nová a bude ještě více rozvedena v jeho české knížce, která nyní vychází v Nakladatelství Lidové noviny. Na Kurtovi bylo zábavné sledovat to, jak se potýká s porozuměním textům českých autorů při editaci antologie – nešlo přitom jen o smysl, ale i o jazyk, stylistiku vídeňských autorů byla zkrátka na jiné úrovni. Problémem byly i polemické významy mířící zpět do českého kontextu – *Die Zeit* byla

pro Čechy tribunou, z níž nejen vyhraněným způsobem informovali o sobě a svých názorech, ale rovněž vedli boje na domácím poli. Zejména tato polemická rovina je germanistovi nesrozumitelná a vyžaduje kontextuální výklad.

Ve zprávě o projektu píšete, že jste řešili jako podstatnou teoretickou otázku koncept prostředkování (Vermittlung). Můžeš přiblížit, jakým způsobem ono prostředkování mezi Prahou a Vídní fungovalo? Čím bylo podle tvých zkušeností nejlépe ovlivňováno?

V titulu jsme použili výraz Mittler, prostředník, protože programem časopisu bylo prostředkovat informace ze všech oblastí monarchie včetně menších literatur, a to za pomoci externích domácích zpravodajů, tedy pokud možno z pohledu „zevnitř“. Ideálem byla diskuse, výměna a vzájemné poznání. Ve výsledku však časopis často obnažoval spor – uvnitř jednotlivých národních kultur nebo spor s Vídní. Ačkoliv pojmy prostředkování (Vermittlung, mediation) se užívají v srovnávací literární vědě stále více, často je to užití nereflektované (jako by jakýkoliv kontakt již znamenal nějakou pozitivní kulturní výměnu a rozumění). V tomto ohledu je moje česká kniha ještě optimističtější a společná německá již skeptičtější. Při studiu materiálu a promyšlení stanovisek jednotlivých aktérů spolupráce jsem došla k jisté hermeneutické skepsi – málokdy jsou totiž aktéři otevření vzájemnému porozumění, spíše prosazují vlastní zájmy a výsledky jejich společných snah jsou jinde, než oni sami programově zamýšleli a než očekává dnešní interpret. Na druhou stranu každá interakce má nějaký dopad a Češi i vídeňští Němci museli při navazování vzájemných kontaktů překonávat řadu více méně negativních předpokladů a stereotypů o tom druhém. Machar mohl psát sbírku *Tristium Vindobona* a přitom se scházet s Bahrem. Navíc redaktoři Isidor Singer a Heinrich Kanner byli asimilovaní Židé, což nebyl problém v roce 1894, ale vyhrězl na konci roku 1897.

Jedním z hlavních prostředkovatelů mezi redakcí Die Zeit a českým kontextem byl Josef Svatopluk Machar. Koho dalšího najdeme mezi spolupracovníky této revue ve Vídni a v Praze?

Machar byl důležitou českou spojkou na redakci po celou dobu existence týdeníku, tedy do roku 1904. Spolupráce s *Die Zeit* jej také odhaluje jako výborného organizátora a jeho dopisy z Vídně českým přátelům obsahují informace mnohdy neznámé i germanistům, protože archiv časopisu ani pozdějšího deníku se nezachoval. Machar jednak velmi cíleně vyhledával spolupracovníky a zároveň filtroval příspěvky, bránil například publikování J. Kaizla, dalších mladočechů nebo spisovatelů starší generace. Sám napsal pro týde-

ník jen několik krátkých zpráv, nejčastějším příspěvatelem (43 textů) byl Masaryk, 16 textů především o literatuře zde publikoval kritik F. V. Krejčí, další články a recenze pak napsali Vilém Mrštík, F. X. Šalda, Otakar Hostinský, Karel Kramář, František Soukup, Bedřich Pacák aj., vyšly zde ukázky z próz Machara, J. K. Šlejhara, V. Mrštíka, J. Zeyera a Růženy Svobodové.

Článků, kritik, recenzí nebo glos je podstatně více než překladů, které jsou důležitou formou prostředkování. Časopis by jich býval otiskl více a Bahr by podpořil i knižní vydání českých autorů v němčině, například v ústředním modernistickém nakladatelství Samuela Fischera v Berlíně, tehdy však bylo ještě velmi obtížné najít kvalitní překladatele z češtiny do němčiny. Potřeba skutečně uměleckých překladů obracela pozornost k bilingvním, hlavně německojazyčným židovským autorům z českých zemí.

Považuješ výzkum vídeňské a české moderny pro sebe za ukončený, nebo lze v jeho rámci najít další nosná badatelská témata?

Zajímají mě teď širší komparativní studia. Letos chystáme společně s Kurtem Ifkovitsem k vydání navazující svazek k revui *Die Zeit*. Bude opět v němčině, jednotlivé studie sledují význam časopisu pro formování středoevropské literární moderny (německé, česko-německé, polské, rusínské ad.) stejně jako dalších oborů: hudby, výtvarného umění, sociologie nebo národohospodářství. Interpretáční studie několika autorů bude opět doprovázet antologie textů. Tyto komparace jsou důležité i pro naše prvotní téma, mohou dále osvětlit výjimečnou povahu spolupráce mezi redakcí a českou modernou.

Od letošního roku se také věnuji dalšímu výzkumu sledujícímu různé interpretace české literatury v německojazyčných modernistických časopisech přelomu století. Snažím se zachytit, jak se výklad mění v souvislosti s osobou interpreta (jeho generační a etnickou příslušností, estetickými názory apod.), profilem časopisu a konkrétní situací českého literárního pole i postupnou diferenciací středoevropské moderny.

Jak jsem již zmínila, v prvním pololetí roku 2012 vyjde publikace Vratislava Doubka *Moderna, realisté a Die Zeit*.

Výběrová anotovaná bibliografie

Marie **Bahenská**, *Postavení českých učitelek a jeho proměna po 28. říjnu 1918. „Jest to práce nejnevděčnejší a nejbídnejši placená.“* Střed. Časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století 3/suppl. 1 (2011), 159–168.

Článek se zabývá vývojem vzdělávání učitelek v českých zemích, pozicí učitelek v průběhu posledních let Rakousko-uherské říše a vznikem a významem učitelských organizací. Na základě rozboru textů v Časopise učitelek jsou vylíčeny změny v učitelské profesi, které s sebou přinesl vznik Československé republiky.

Marie **Bahenská**, *Žena ve vědě: Alena Lengerová*, *Práce z dějin Akademie věd* 3/2 (2011), 248–263.

Článek se zabývá postavením žen v československé vědě v 50.–70. letech 20. století, konkrétně líčí profesní kariéru významné představitelky přírodních věd Aleny Lengerové (1924–1979), členky korespondentky ČSAV a pracovnice Ústavu experimentální biologie a genetiky ČSAV. Na základě statistických údajů z let 1953–1975 lze doložit, že postavení žen a mužů při budování vědeckých kariér nebylo v ČSSR shodné. Tituly kandidát a doktor věd získávali častěji muži, za sledované období dosáhly ženy 12,3% titulu kandidát věd a 2,2% titulu doktor věd. Z oborů se ženy uplatňovaly nejvíce ve vědách přírodních (biologie, lékařství, chemie), avšak i zde v mnohem nižším počtu. Alena Lengerová představuje významnou vědeckou pracovnici, oceňovanou za výsledky výzkumů doma i v zahraničí. Její kariéra je spojena s Ústavem experimentální

biologie a genetiky ČSAV, věnovala se imunologii a molekulární biologii. Napsala více než 100 vědeckých prací, byla hostující profesorkou ve Spojených státech amerických a členkou mnoha mezinárodních vědeckých institucí. O jejím renomé svědčí četné citace jejích publikací a pozvání na kongresy a sympozia věnované genetice a imunologii.

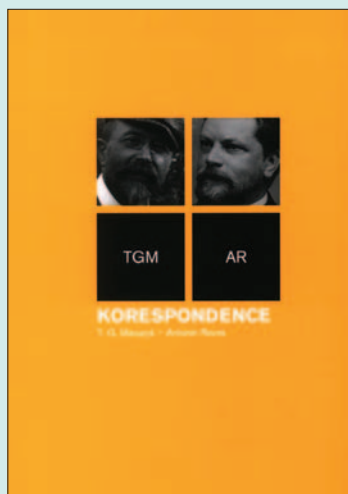
Jan **Bílek** – Helena **Kokešová** – Vlasta **Quagliatová** (eds.), *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Rezek*, Praha, 2011.

Knihy vypovídá o vztahu kolegů na pražské české univerzitě Tomáše G. Masaryka (1850–1937) a An-

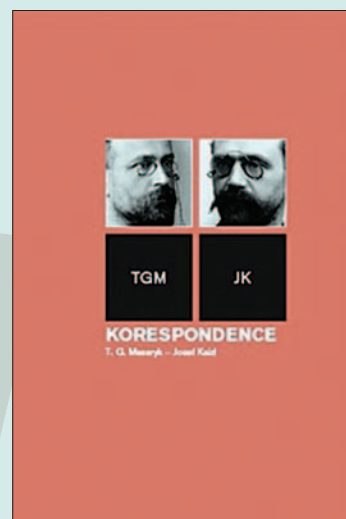
a A. Rezek 15 kusů korespondence. Originály dokumentů, které edice zpřístupňuje, jsou uloženy v Archivu Ústavu T. G. Masaryka v Praze a v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze. Dokumenty odrážejí vědeckou práci obou povahově odlišných mužů, jejich organizační aktivity a participaci v aktivní politice. T. G. Masaryk v ní získal poslanecký mandát a A. Rezek se stal ministrem. Aparát publikace zahrnuje též ediční úvod, seznam editovaných dokumentů, osobní rejstřík a obrazovou přílohu.

Jan **Bílek** – Helena **Kokešová** – Vlasta **Quagliatová** – Marie Ryantová (eds.), *Korespondence T. G. Masaryk – Josef Kaizl*, Praha 2011.

Edice je věnována Masarykovi a národohospodáři Kaizlovi (1854–1901), které spojovalo nejenom působení na pražské české univerzitě, ale i poslanecká funkce za mladočeskou stranu. Kniha ob-

tonína Rezka (1853–1909). Publikace obsahuje úvodní studii Tomáš Garrigue Masaryk a Antonín Rezek: mezi vědou a politikou. Nejobjemnější část knihy tvoří edice souboru dostupné vzájemné korespondence sociologa T. G. Masaryka a historika A. Rezka z let 1882–1905. Zpřístupněná, chronologicky řazená korespondence čítá 104 dokumentů. T. G. Masaryk je autorem 89 kusů

* kmenoví zaměstnanci MÚA AV ČR jsou vyznačeni tučně

sahuje úvodní studii Cesta Tomáše G. Masaryka a Josefa Kaizla od souhry ke konfrontaci od Martina Kučery. Nejobtavnější část knihy tvoří vědecká edice jejich dostupné, chronologicky uspořádané vzájemné korespondence z let 1884–1895 o 149 dokumentech. Soubor dokumentů nejvýznamnějších protagonistů politického realismu odráží osobnostní a myšlenkový vývoj pisatelů, jejich profesní zájmy a společenské aktivity. Vypovídá nejprve o etapě intenzivní spolupráce při zapojení do aktivní politiky a nakonec o rozchodu obou silných osobností usilujících o nasměrování vývoje českého národa. Aparát publikace zahrnuje též ediční úvod, seznam editovaných dokumentů, osobní rejstřík a obrazovou přílohu.

Jindřich Schwippel – Jan **Boháček**, *Pamětníci a spoluvůrci dějin ČSAV. Sběrka rozhovorů v Archivu Akademie věd ČR*, Práce z dějin Akademie věd 3/1 (2011), 53–86. Příspěvek přináší přehledný katalog sbírky rozhovorů pořizovaných v Archivu AV ČR s pamětníky (význačnými vědci, pracovníky vedoucích orgánů akademie věd). Rozhovory se soustředily na jejich vědeckou činnost a historii Československé akademie věd (1952–1992). V úvodní stati je shrnuta problematika využití metod orální historie pro dějiny vědeckých institucí.

Daniela **Brádlarová** – Jan **Hálek**, „Drahý pane kancléři...“ *Vzájemná korespondence Milady Paulové a Přemysla Šámala*, 1. díl (1921–1935), Praha 2011.

Edice zpřístupňuje vzájemnou korespondenci mezi Miladou Paulovou (1891–1970) a Přemyslem Šámalem (1867–1941) jako historicky významný a zajímavý pramen, který zaznamenává nejen osobní život první československé profesorky, ale i vývoj československé historické vědy a kultury v jejich

provázanosti s politickou scénou první republiky. Korespondence je svědectvím o komplikovaném životě vědkyně, která jako první žena, Češka, dosáhla nejvyššího univerzitního gradu (1935 mimořádná profesorka, 1939 řádná profesorka dějin slovanských národů a byzantologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy) a stala se členkou celé řady prestižních domácích i zahraničních vědeckých organizací. Edice je též důležitým pramenem pro bouřlivé dějiny Jugoslávie v meziválečném období, v nichž Paulová v několika případech se hrála aktivní roli.

Daniela **Brádlarová** – Jan **Hálek**, *Milada Paulová a její reflexe vzniku republiky*, Střed. Časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století 3/suppl. 1 (2011), 121–130.

Cílem článku je detailní pohled na životní dílo první československé profesorky Milady Paulové, jímž byla studie o českém a jihoslovanském odboji v době 1. světové války. Článek nastiňuje otázku angažovanosti české historiografie v meziválečném Československu. Dalším tématem je rozdílnost názorů mezi tehdejší starou a mladou akademickou generací v otázce, je-li moderní a současná historie žurnalismem, nebo vědou.

Pavel **Brodský** – Marta **Hradilová** – Martina **Hrdinová** – Stanislav **Petr** – Martina **Šumová** – Marie **Tošnerová**, *Guide to Manuscript Collections in the Czech Republic*, Praha 2011.

Publikace představuje další svazek ediční řady Průvodce po rukopisných fondech v České republice, vydávané od roku 1995. Shrnuje dosavadní poznatky získané při výzkumu rukopisů uložených na našem území a přináší souhrnné informace o jednotlivých rukopisných fondech, jejich uložení a obsahu, včetně stručného popisu středověkých děl s odkazy na vý-

běrovou literaturu. Pro orientaci v textu slouží badatelům rejstříky – jmenný, zeměpisný a věcný. Rozsáhlá publikace vychází v anglickém jazyce a je určena především zahraniční odborné veřejnosti.

Pavel **Brodský**, *Illuminierte böhmische Handschriften des 15. Jahrhunderts in der Christian-Weise-Bibliothek Zittau*. In: Für Krone, Salz und Kelch. Wege von Prag nach Zittau, Zittau 2011, 86–99.

Lucie **Kostrbová** – Kurt **Ifkovits** – Vratislav **Doubek**, *Die Wiener Wochenschrift Die Zeit (1894–1904) als Mittler zwischen der Tschechischen und Wiener Moderne*, Prag – Wien 2011.

Německojazyčná publikace otvírá nový pohled na vztahy mezi

českou a vídeňskou modernou na přelomu 19. a 20. století. Je prvním syntetickým zpracováním kontaktů mezi vedoucími představiteli české politické a literární moderny (T. G. Masarykem, J. S. Macharem, F. V. Krejřím, V. Mrřtíkem, K. Kramářem, J. Kaizlem ad.) a vídeňskou revue Die Zeit, již v roce 1894 zalořili Hermann Bahr, Heinrich Kanner a Isidor Singer a která se záhy stala důležitým orgánem středoevropské moderny. Úvod publikace představuje koncepci prostředkování (Vermittlung), která není zalořena striktně dialogicky, ale počítá se specifickými zájmy jednotlivých aktérů a neporozuměním. Ve třech následných studiích jsou vzájemné vztahy interpretovány z politologického, bohemistického a germanistického hlediska. Druhá část obsahuje prameny: výběr klíčových textů českojazyčných autorů z Die Zeit, korespondenci a vzpomínkové texty. Kniha je doplněna o bibliografii, slovníček spolupracovníků, seznam literatury a rejstřík osob a děl.

Martin Franc, *Bread from wood: natural food substitutes in the Czech lands during the First World War*. In: Ina Zweiniger-Bargielowska – Rachel Duffett – Alain Drouard (eds.), *Food and War in Twentieth Century Europe*, Farnham – Burlington 2011, 73–83.

Studie věnovaná problematice odborného diskurzu o problema-

tice přírodních potravinových náhražek v období první světové války, do níž se zapojila řada přední vědců působících v dané době v českých zemích. Vedle zemědělského odborníka Julia Stoklasy, chemika Ivana Horbaczewského, botanika Karla Domina či fyziologů Frantiřka Mareše a Edwarda Babáka se jednalo i o historika Čenka Zíbrta, který v roce 1917 připomněl náhražky využívané za hladomoru před sto lety.

Dagmar Hájková, *„Naše česká věc“: Čeři v Americe za první světové války*, Praha 2011.

Česká krajanská komunita v Americe je považována za důležitý pilř prvního československého zahraničního odboje. Kniha přibližuje aktivity Čechů a Slováků v USA za první světové války, jejich vztah k Rakousku-Uhersku, vymezení se vůči němu, které se z postoje „nejsem Rakuřan“ promě-

nilo v proklamaci československé identity. V kontextu válečného vývoje i vnitřní politiky USA autorka osvětluje komplikovanost identity amerických Čechů a problémy s potenciální dvojí loajalitou. Přibližuje programové a organizační sjednocení krajanů i metody boje proti Rakousku-Uhersku na poli propagandy a špionáže.

Dagmar Hájková – Luboš Velek a kol., *Historik nad řachovnicí dějin. K pětasedmdesátinám Jana Galandauera*, Praha 2011.

Kniha je vydána při příležitosti životního jubilea předního českého historika Jana Galandauera, jenž se ve své bohaté publikační činnosti soustředil na výzkum českých

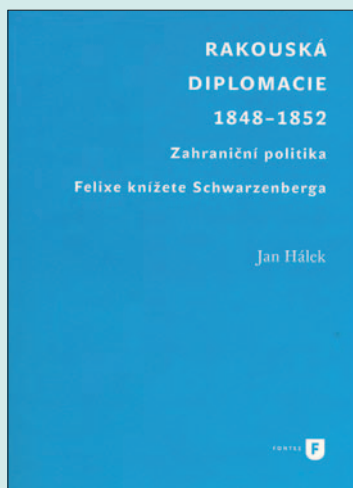

a rakouských dějin 19. a 20. století, zvláště pak na problematiku prvního odboje a vzniku Československa. V tomto kontextu se také zabývá výzkumem festivit a problematikou míst paměti. V knize se seřli čeři i zahraniční historikové, kteří se badatelsky tímto obdobím i tématy zabývají. Jejich příspěvky jsou doplněny hodnocením vědecké i organizační činnosti Jana Galandauera a bibliografií jeho prací. Publikace je příspěvkem jak k dějinám historiografie, tak k politické, literární a kulturní historii.

Jan Hálek, *Rakouská diplomacie 1848–1852. Zahraniční politika Felixe knížete Schwarzenberga*, Praha 2011.

Revoluční rok 1848 znamenal pro habsburskou monarchii nejen vnitřní, ale i zahraničněpolitické ohrožení. Rakouská diplomacie byla v tomto období určována třemi směry, které se navzájem prolínaly – tzv. německou otázkou, bojem proti uherské revoluci a rakouský-

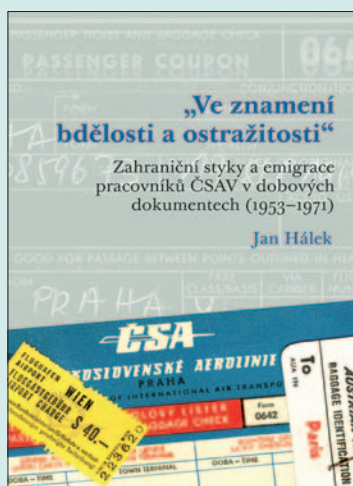

mi aktivitami na Apeninském poloostrově. To mělo rozhodující vliv na politiku Felixe knížete Schwarzenberga, který v listopadu roku 1848 nastoupil do úřadu ministerského předsedy. Pro jeho působení v čele vídeňské vlády byla proto charakteristická především snaha zajistit jednotu a velmocenské postavení habsburské monarchie, přičemž jeho hlavním cílem bylo uchovat Rakousko jako konzervativní evropskou velmoc. Práce podrobně mapuje jak rakouskou politiku, tak pokusy o sjednocení německých států v letech 1848–1852.

Jan **Hálek**, *Ve znamení „bdělosti a ostražitosti“: Zahraniční styky a emigrace pracovníků ČSAV v dobových dokumentech (1953–1971)*, Praha 2011.

Kniha zpřístupňuje materiály dokumentující problematiku orga-

nizace zahraničních styků Československé akademie věd a emigrace jejich pracovníků v letech 1953–1971. Hlavním kritériem při rozhodování o zařazení jednotlivých písemností do této publikace byla snaha zaměřit se na zdokumentování zahraničních styků ČSAV a emigrace vědců z hlediska úředního, tedy zachytit hlavní momenty celého administrativního procesu, v jehož rámci sledované děje probíhaly. Časový úsek vymezený roky 1953–1971 byl zvolen především s ohledem na dynamiku vývoje, k němuž v této oblasti v daném období docházelo. Prostřednictvím publikovaných dokumentů tak můžeme ve zkratce sledovat posun od uzavřenosti vůči světu v padesátých letech 20. století, přes postupné uvolňování v letech šedesátých vrcholící v první polovině roku 1968, reakce na srpnovou okupaci Československa vojsky zemí Varšavské smlouvy až k nástupu normalizace a zásadnímu omezení kontaktů se Západem v letech 1970 a 1971.

Pavel **Horák**, *K publicistice poúnorového sociálnědemokratického exilu (1948–1953). Perspektiva Blažeje Vilíma a Bohumila Laušmana*, Časopis Národního muzea. Řada historická 180/1–2 (2011), 32–53.

Studie se zabývá publicistikou, zpravodajstvím a propagandou exilové sociální demokracie v letech 1948–1953. Na případu tajemníka Blažeje Vilíma a Bohumila Laušmana, posledního předúnorového předsedy, zkoumá, jak, a zda vůbec, se sociální demokraté v počátcích exilu snažili mediální produkcí ovlivnit dění v ČSR, či zda tuto snahu vnitrostranický boj omezil pouze na diskusi v rámci exilu.

Marta **Hradilová**, *Rukopisy a prvotisky českokrumlovských minoritů ve sbírkách Uměleckoprůmyslového muzea v Praze*, Studie o rukopisech XL (2010), 91–108.

Článek se zabývá rukopisy a prvotisky, které pocházejí z minorit-

ského kláštera v Českém Krumlově, a dnes jsou součástí sbírek Uměleckoprůmyslového muzea v Praze. Jde o osm rukopisů, šest prvotisků a jeden paleotyp, většinou s cennými a umělecky zajímavými vazbami, které muzeum získalo koupí v letech 1894–1896 a dva rukopisy získané z pozůstalosti po Karlu Herainovi v roce 1961.

Marta **Hradilová**, *Česká literatura kodikologická 33*, Studie o rukopisech XLI (2011), 333–371.

Bibliografický soupis kodikologické literatury, zaznamenávající práce vydané v roce 2007.

Jan **Chodějovský**, *Vědci uprostřed velké politiky. Pařížská mírová jednání r. 1919 ve svědectvích jejich účastníků, odborných poradců československé delegace*. In: Jindřich Dejmek (ed.), Zrod nové Evropy. Versailles, St. Germaine, Trianon a dotváření poválečného mírového systému, Praha 2011, 139–157.

Tematika pařížských mírových jednání v letech 1919–1920 byla jejich účastníky často reflektována. Dostupná memoárová literatura oficiálních zástupců Československa, tedy Edvarda Beneše a Karla Kramáře, však ponechává tuto kapitolu jejich života stranou.

Milena **Josefovičová**, *Architekti, architektura a architektonická teorie v letech 1939–1945*. In: Dagmar Magincová (ed.), O protektorátu v sociokulturních souvislostech, Červený Kostelec 2011, 125–156.

Architekti se během okupace věnovali teoretické práci a bilancování dosavadního vývoje moderní architektury. Postupně byly omezeny jejich publikační možnosti na jediný časopis *Architektura*. Jednou z nejvýznamnějších akcí se stala výstava „Za novou architekturou“ uspořádaná v roce 1940. Architekti připravovali nové státem garantované sociální zaměření architektury a změny v socialistickém duchu.

Milena **Josefovičová**, „Je jen jedna věda...“ *Břetislav Friedrich*. II. část, *Dějiny věd a techniky* 44/1 (2011), 33–50.

Profesor Břetislav Friedrich je jedním z nejvýznamnějších českých vědců, kteří opustili Československo a za hranicemi dosáhli značného vlivu. Druhá část rozhovoru s ním patří k mnoha dalším rozhovorům pořízeným jako součást grantového projektu Čeští vědci v exilu.

Hana **Kábová** – Karol Bílek – Petr Kutnar, *Ještě ke Kutnarovu-Markovu Dějepisectví*, *Dějiny – teorie – kritika* 7 (2010), 271–279.

Příspěvek přibližuje okolnosti všech tří vydání knihy Františka Kutnara a Jaroslava Marka *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*. Reaguje na recenzi Miloše Havelky na třetí vydání v Nakladatelství Lidové noviny v roce 2009 (uveřejněnou v časopise *Dějiny – teorie – kritika*, 2009, roč. 6, s. 380–387). Do diskuse na toto téma se zapojil posléze rovněž Jan Horský (viz „Předsudky o standardech vědeckosti historiografie“. *Stručná poznámka na okraj „sporů“ o třetí vydání Kutnarových a Markových Přehledných dějin českého a slovenského dějepisectví*, *Dějiny – teorie – kritika*, 2010, roč. 7, s. 280–285).

Hana **Kábová** – Karel Veverka, *Osudy osobního archivu Otakara Hostinského*, *Hudební věda* 47 (2010), 273–284.

Studie se věnuje osudům a problematice zpřístupnění osobního archivu českého estetika a muzikologa Otakara Hostinského (1847–1910). Přináší příběh dokladů k činnosti této významné osobnosti české kultury, ovlivněný tím, že správcem Hostinského písemností se po jeho smrti stal hudební vědec a historik Zdeněk Nejedlý. Sleduje spletité osudy archiválií, uložených v několika různých institucích, a dokumentů,

zachovaných rodině Hostinského potomků. Přináší informace o uložení, rozsahu i obsahu jednotlivých částí dnes bohužel roztroušeného osobního archivu (především v Etnologickém ústavu Akademie věd ČR, Muzeu Bedřicha Smetany, Masarykově ústavu a Archivu AV ČR a Literárním archivu Památníku národního písemnictví). Studie budoucím badatelům usnadní využívání pramenů pro výzkum života a díla O. Hostinského.

Nataša **Kmochová**, *Prověrky 1958 a následné rehabilitace v ČSAV. (Svědectví o jejich průběhu v pramenech Archivu AV ČR)*, *Práce z dějin Akademie věd* 3/1 (2011), 87–99.

Materiálová stať se pokouší na základě svědectví pramenů dochovaných v Archivu Akademie věd ČR o rekonstrukci průběhu a dopadů prověrky třídní a politické spolehlivosti v ČSAV. Stručně popisuje práci prověřkových komisí, podíl kádrových pracovníků a všímá si při tom úlohy KSČ. Sleduje též využití prověrky k jiným účelům, např. převedení některých pracovníků do důchodu či snížení počtu zaměstnanců řídicího aparátu a administrativních pracovníků. Poukazuje také na kritéria, která hrála roli při realizaci prověrek v ČSAV, a seznamuje s výsledkem prověrky a počty pracovníků podle jednotlivých skupin postihu. Dále se zabývá rehabilitacemi, prováděnými od konce dubna 1968 do listopadu 1969 Komisí k prošetření kádrových opatření a pro rehabilitaci.

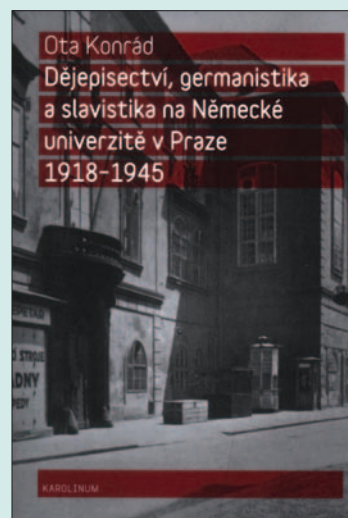
Helena **Kokešová**, *Nepolitická politika dvorního rady Eduarda Alberta*. In: Pavel Marek a kol., Jan Šrámek a jeho doba, Brno 2011, 595–608.

Lékaře a profesora vídeňské univerzity Eduarda Alberta (1841–1900) lze typologicky zařadit do skupiny lékařů, kteří se aktivně zapojili do české politiky poslední čtvrtiny 19. století. Autorka se v článku pokouší objasnit, proč se

Albert nestal profesionálním politikem, nepřijal vícekrát nabízenou poslaneckou kandidaturu a zůstal v pozadí jako významný představitel tzv. české lobby ve Vídni. Ačkoli se otevřenému angažování v politice bránil, nebyl apolitickou osobou. Na konkrétním příkladě Albertových vztahů se zástupci obou českých občanských stran dokazuje, že Albert byl člověkem živě se zajímajícím o soudobé politické dění, do kterého mnohdy aktivně zasahoval.

Ota **Konrád**, *Dějepisectví, germanistika a slavistika na Německé univerzitě v Praze 1918–1945*, Praha 2011.

Knihka představuje poprvé v ucelené podobě vývoj nejvýznamnějších humanitních oborů na Německé univerzitě v Praze v období první republiky a za

německé okupace. Na základě archivních materiálů, odborné literatury a interpretace dobových textů historiků, germanistů a slavistů působících na univerzitě zkoumá autor dějiny těchto oborů v kontextu vědeckého, politického a kulturního vývoje českých zemí v první polovině dvacátého století i v rámci vývoje této vrcholné vědecké a kulturní instituce Němců v českých zemích. Kniha se tedy hlásí k široce pojatým dějinám vědy, které si všímají nejenom in-

stitucionální a personální stránky vývoje jednotlivých oborů, ale i jejich tematických a metodologických proměn v širších historických souvislostech.

Ota **Konrád**, *Německé bylo srdce monarchie... Rakušanství, němectví a střední Evropa v rakouské historiografii mezi válkami*, Praha 2011.

Po rozpadu Habsburské monarchie muselo německojazyčné dějepiscectví v Rakousku znovu promyslet a reinterpretovat původní koncepce rakouských i německých dějin. Právě proto představuje historiografie v Rakousku v meziválečném období zajímavé a důležité téma výzkumu: Neodkryjí se při něm zřetelně přístupy, koncepty i strategie při tvorbě dějepisu? Nebude snad možné sledovat vznik historického narativu takřkajíc ve stavu zrodu, a to právě proto, že tehdejší rakouští historikové museli nejenom popsat historický vývoj svého národa a státu, ale teprve vůbec tento subjekt dějinného vyprávění konstituovat? Právě na

tyto otázky se tato kniha zaměřuje. Diskurz rakouské meziválečné historiografie je zkoumán jak z hlediska základních obsahových témat a koncepcí dějin, tak i z hlediska (často nesystematických) úvah historiků o tom, co jsou to dějiny, co je jejich předmětem či kdo je (pravým) historikem.

Lucie **Kostřbová**, *Mezi Prahou a Vídní. Česká a vídeňská literární moderna na konci 19. století*, Praha 2011.

Monografie analyzuje kontextuální předpoklady, povahu a význam vztahů mezi utvářející se českou a vídeňskou literární modernou na sklonku devatenáctého století. Zaměřuje se především na rakouského spisovatele a kritika Hermanna Bahra a českého básníka J. S. Machara, důležité iniciátory literárních vztahů mezi Vídní a Prahou. Interpretace Bahrovy tvorby a jeho estetických stanovisek utvářených mezi Berlínem, Paříží a Vídní stejně jako faset Macharovy vídeňské zkušenosti ukazují nesamozřejmou povahu jejich setkání a spolupráce (zejména stránek vídeňského týdeníku Die Zeit) a rozdílnost obou literárních kontextů.

Rudolf **Kučera**, *Der neue Adel. Thesen zum böhmisch-schlesischen Vergleich*. In: Tatjana Tönsmeier – Luboš Velek (eds.), *Adel und Politik in der Habsburgermonarchie und den Nachbarländern zwischen Absolutismus und Demokratie*, München 2011, 75–87.

Studie se věnuje možnostem srovnání nobilitační praxe v Čechách a Slezsku v 19. století a jeho využití pro zkoumání státních reakcí na rapidní socio-ekonomické změny, kterými v 19. století procházely všechny evropské státy..

Rudolf **Kučera**, *Muži ve válce, válka v mužích. Maskulinity a světové války 20. století v současné kulturní historiografii*, Soudobé dějiny 19/4 (2011).

Článek předkládá přehled anglo-americké a německé historiografie maskulinit a válek 20. století. Shrnuje některé klíčové debaty v rámci výzkumu gender history a umísťuje dějiny maskulinit do kontextu současné kulturní historiografie.

Miroslav **Kunštát** – Hans Lemberg (+) – Ralph Melville – Thomas Winkelbauer (eds.), *Biographisches Lexikon zur Geschichte der böhmischen Länder*, Bd. IV, Lieferung 4, München 2011.

Nově vydaný sešit nejrozsáhlejšího cizojazyčného lexikonu k dějinám českých zemí obsahuje biografická hesla Štefánek – Sterc. Od tohoto svazku se na vydávání slovníku, které je dlouhodobým projektem mnichovského ústavu Collegium Carolinum, podílí i Miroslav Kunštát, který ve vydavatelském grémiu nahradil zesnulého lineckého právního historika Helmuta Slapnicku (+ 2006). Současný tým je tak tvořen zástupcem ze SRN (Ralph Melville), Rakouska (Thomas Winkelbauer) a ČR – tedy ze zemí, na jejichž dnešním území se odvíjely životní osudy většiny sledovaných osobností. Oproti iniciální koncepci ze 70. let minulého století, kdy slovník mapoval především život a dílo „sudetoněmeckých“ osobností ve velmi širokém slova smyslu, se především díky Ferdinandu Seibtovi stal záběr slovníku více symetrickým, zahrnujícím i osobnosti české vědy, politiky a kultury. Slovník, který má v konečné podobě obsahovat cca 20 000 hesel, vzniká především na základě rozsáhlé biografické sbírky Collegia Carolina, jež zahrnuje mnohem větší počet osob než hesel zařazovaných do slovníku. Unikátní sbírka je nyní digitalizována a je tak k dispozici stále většímu počtu uživatelů. Hlavním autorem resp. redaktorem většiny

hesel slovníku je v současné době Robert Luft, s nímž spolupracovaly Maria Makocka a Veronika Siska.

Kristina Kaiserová – Miroslav **Kunštát** (eds.), *Hledání centra. Vědecké a vzdělávací instituce Němců v Čechách v 19. a první polovině 20. století*, Ústí nad Labem 2011.

Rámcové téma knihy vyplývá z jejího podtitulu: největší koncentraci německých vzdělávacích institucí měla ve sledovaném období samozřejmě Praha, byť se stále více stávala centrem „nesamozřejmým“ a zpochybňovaným, především po roce 1918. Jako centra školství a vědy se však stále více profilovala města jako Liberec, Ústí nad Labem či Cheb. Jednotlivé kapitoly se zabývají dílčími aspekty tohoto procesu, např. plány na stěhování německých vysokých škol z Prahy do německého pohraničí (Liberec, Ústí nad Labem), resp. představují jej v jednotlivých segmentech (vysoké a střední školy, muzea, knihovny, velké výstavy, jednotlivé významné vědecké instituce). Pracovníci našeho ústavu do knihy přispěli úvodní studií a studií o vysokém církevním školství (Miroslav Kunštát), o plánech na budování a přesuny německých vysokých škol (Alena Míšková, Milena Josefovičová) a o speciálním případě „centrálně“ koncipovaného Sude-toněmeckého ústavu pro výzkum země a lidu (Milena Josefovičová).

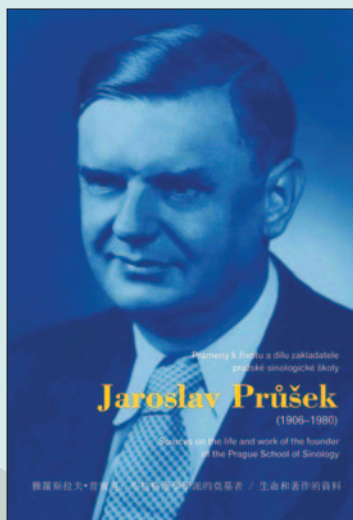
Vlasta **Mádlová**, *Bohuslav Raýman a Česká akademie věd a umění*, *Práce z dějin Akademie věd* 3/2 (2011), 197–224.

Studie pojednává o působení organického chemika B. Raýmana v České akademii věd a umění (ČAVU). Raýman se stal členem II. třídy ČAVU v říjnu 1890, téhož roku byl zvolen i tajemníkem této třídy a zůstal jím až do roku 1899, kdy se stal generálním sekretářem ČAVU. Funkci generálního sekretáře ČAVU vykonával až do své smrti v roce 1910. Díky rozsáhlé

vědecko-organizační činnosti patřil mezi nejvýznamnější představitele ČAVU. Svým působením přispěl k institucionalizaci české vědy a jejímu začlenění do mezinárodního kontextu. Součástí studie je ediční příloha, která obsahuje 13 vybraných dopisů B. Raýmana prezidentovi ČAVU Josefu Hlávce z let 1891–1907. Originály této korespondence jsou uloženy v osobním fondu J. Hlávky v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze.

Vlasta **Mádlová** – Augustin Palát, *Jaroslav Průšek (1906–1980). Prameny k životu a dílu zakladatele pražské sinologické školy*, Praha 2011.

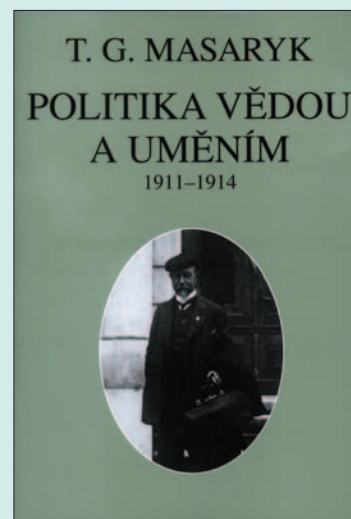
Knihy přináší katalog a podrobný rozbor osobního archivního fondu jednoho z našich nejvýznamnějších orientalistů a zakladatele pražské sinologické školy Jaroslava Průška, který je uložen v Archivu AV ČR. Vedle rejstříku je součástí publikace také obsáhlá biografie v českém a anglickém jazyce.

Jana **Malínská**, *T. G. Masaryk. Politika vědou a uměním. Texty z let 1911–1914*, Praha 2011.

28. svazek spisů T. G. Masaryka obsahuje články, stati a studie z let 1911–1914 publikované v českých a německých odborných časopisech a v českých a německých

denících. Tématicky jsou Masarykovy texty zaměřeny na vnitřní a zahraniční politiku, ekonomické problémy předválečného období a na otázky spjaté se smyslem českých dějin. Politické a filozofické texty doplňují přehledy anotované odborné a umělecké literatury, jež pravidelně vydával v měsíčníku *Naše doba*. Masarykovy články, stati a studie doplňuje rozsáhlá ediční poznámka.

Alena **Míšková**, „*Pryč z Prahy!*“ – *plány na budování a přesuny německých vysokých škol v Čechách*. In: Kristina Kaiserová – Miroslav Kunštát (eds.), *Hledání centra. Vědecké a vzdělávací instituce Němců v Čechách v 19. a první polovině 20. století*, Ústí nad Labem 2011, 99–120.

Michal **Pehr**, *Marmaggiho aféra pohledem Eduarda Jelena*, *Časopis Národního muzea. Řada historická* 180 (2011), 12–32.

Článek se zabývá Marmaggiho aférou představující neuralgický bod ve vzájemných diplomatických vztazích mezi Svatým stolcem a Československem v meziválečném období. Autor na příkladu a příběhu československého diplomata Eduarda Jelena, jehož pozůstalost je uložena v Archivu Národního muzea, osvětluje celý průběh a rozuzlení tohoto diplomatického sporu.

Michal **Pehr**, *Zápas o nové Československo 1939–1946*, Praha 2011.

Cílem této práce je podat přehled zásadních dobových koncepcí a představ o obnově československého státu po 2. světové válce, jak vykrytalizovaly v domácím i exilovém prostředí, a následně je srovnat s poválečnou realitou. Z toho důvodu byla použita netradiční periodizace 1939–1946. Rok 1946 byl zvolen záměrně, jako rok prvních

poválečných parlamentních voleb, okamžik, kdy je v zásadě dobudována nová státní správa.

Stanislav **Petr** (ed.), *František Hoffmann: Výbor kodikologických rozprav a studií*, Praha 2010.

Výbor kodikologických prací předního českého historika, archiváře a kodikologa PhDr. Františka Hoffmanna, CSc., zahrnuje 26 rozprav a studií vydaných v letech 1972–2006, které jsou zásadními texty v rámci bádání o rukopisech v českých zemích.

Václav Bok – Stanislav **Petr**, *K německým středověkým rukopisům v knihovnách v Čechách a na Moravě*, Studie o rukopisech 40 (2010–2011), 273–299.

Článek podává přehled jazykově německých středověkých rukopisů uložených v knihovnách, archivech a muzeích v České republice.

V takovém rozsahu nebyl podobný přehled dosud publikován. Autoři doplnili přehled v poznámkovém aparátu o odkazy na starší i nejnovější literaturu. Pro domácího badatele jsou důležité zejména odkazy na zahraniční literaturu.

Jan **Rychlík**, *Andrej Hlinka (1864–1938)*, Střed. Časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století 3/suppl. 1 (2011), 55–66.

Andrej Hlinka byl čelným slovenským politikem první poloviny 20. století. V roce 1918 se Hlinka stal členem Slovenské národní rady a obhajoval oddělení Slovenska od Uher a jeho spojení s českými zeměmi.

Vítězslav **Sommer**, *Doslov: KSČ a Kominternu. Náčrt vývoje nerovného partnerství*. In: Kevin McDermott, Kominternu. Dějiny mezinárodního komunismu za Leninovy a Stalinovy éry, Praha 2011, 225–243.

Kapitola se zabývá vývojem vztahů mezi Komunistickou stranou Československa a Komunistickou internacionálou mezi léty 1919 až 1943.

Jan Němeček – Ivan **Šťovíček** – Helena Nováčková – Jan Kuklík – Jan **Bílek** (eds.), *Zápisy ze schůzí československé vlády v Londýně II. (1942)*, Praha 2011.

Publikace přináší zápisy z jednání československé exilové vlády v Londýně v roce 1942. Základem

edice jsou zápisy ze zasedání vlády v Londýně, dále programy jednotlivých jednání vlády a její usnesení. Součástí edice jsou také přílohy k jednáním vlády. Všechny publikované dokumenty byly podle pravidel vědecké ediční práce podrobeny vnitřní i vnější kritice, edičně zpracovány a odborně komentovány. Celou edici doprovází úvodní historická studie, ediční úvod včetně příloh, dále zeměpisný a jmenný rejstřík a anglické resumé. Edice zpřístupňuje veřejnosti jeden ze základních pramenů k československým dějinám v období druhé světové války.

Robert **Kvaček** – Josef **Tomeš** – Richard **Vašek**, *Zasutá svědectví o Mnichovu. Události roku 1938 v nepublikovaných memoárech českých autorů*, Český časopis historický 109/1 (2011), 81–112.

Studie se zaměřuje především na dosud nepublikované paměti české provenience, tak či onak se vztahující k historii československé krize roku 1938 a fenoménu Mnichova. Shrnuje v přehledu dosud vydanou domácí i zahraniční memoárovou produkci k tomuto tematickému okruhu a poté představuje vybrané české vzpomínkové texty různého rozsahu, záběru i výpovědní hodnoty, které jsou v rukopise uloženy v archivech nebo v soukromých pozůstalostech. Podrobněji se zastavuje u obsáhlých memoárů Vlastimila Klímy a Františka Ježka, monograficky zaměřených na události roku 1938 v Československu. Rámcově připomíná též další vzpomínky exponovaných osobností z politické, vojenské, diplomatické i vědecké sféry. Opomenuty nejsou ani bohaté materiály pamětníků z různých profesních prostředí i regionů (například z řad mobilizovaných vojáků či českých obyvatel pohraničních území) a upozorňuje na bohatý soubor vzpomínkových prací vzniklých z iniciativy odbojářských organizací, uložený dnes v Národním archivu.

Josef **Tomeš**, *Viktor Dyk – muž 29. října*, Střed. Časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století 3/suppl. 1 (2011), 95–106.

Článek se zaměřuje na politické názory a stanoviska básníka Viktora Dyka, na jeho činnost v domácím odboji během 1. světové války a na jeho literární reflexi vzniku Československa v říjnu 1918.

Marie **Tošnerová**, *Barokní sborník kronik ze zámecké knihovny v Mnichově Hradišti*, Studie o rukopisech 40 (2010), 77–91.

Knihovna Tomáše Pešiny z Čechorodu přešla po jeho smrti do majetku Valdštejnů a byla umístěna v zámku v Duchcově. Počátkem 20. století byla přestěhována spolu s rodovou valdštejnskou knihovnou do Mnichova Hradiště. Jedním z kodexů původně náležejícímu Tomáši Pešinovi z Čechorodu je sborník kronikářských textů vzniklý kolem poloviny 17. století, který obsahuje opisy kronik národních (Kronika Bartoška z Drahonice, Příbík Pulavky z Radenína, Staré letopisy české) a městských (Mladá Boleslav a Žatec).

Richard **Vašek**, *Cesta prezidenta Beneše na Slovensko v roce 1936 a její ohlas v českém a slovenském tisku*, Historický časopis 59/4 (2011), 705–733.

Studie se zabývá cestou prezidenta Edvarda Beneše na Slovensko v roce 1936 a jejím ohlasem na stránkách českého a slovenského

tisku. Všímá si nejen bezprostředních reakcí a komentářů, ale snaží se též zachytit mnohdy odlišné vnímání důležitosti slovenské problematiky v české a slovenské veřejnosti. Analýza ohlasů na prezidentovu cestu pomůže přiblížit jak Benešovy názory na slovenskou otázku, tak především náhledy širšího spektra jeho zastánců i odpůrců.

Richard **Vašek**, *„Vždyť hlína na hrobě v Lánech dosud neoschla.“ Ke sporům o Masarykova anonymní publicistiku z let 1937–1938*. In: Dagmar Hájková – Luboš Velek a kol., *Historik nad šachovnicí dějin*. K pětasedmdesátinám Jana Galandauera, Praha 2011, 236–262.

Příspěvek se zabývá žurnalistickým působením prezidenta T. G. Masaryka a zvláště velkou polemickou kampaní, která se v československém tisku rozvinula na přelomu let 1937 a 1938 po uveřejnění edice Masarykových nepodepsaných článků v časopise *Naše revoluce*. Všímá si nejdůležitějších ohlasů a snaží se též kriticky vyrovnat s určením autorství článků, za jejichž pisatele byl tehdy historikem Jaroslavem Werstadtem označen T. G. Masaryk.

Luboš **Velek**, *Die Presselandschaft der Freisinnigen Nationalpartei von 1861 bis 1914*, *Bohemia. Zeitschrift für Geschichte und Kultur der böhmischen Länder* 51 (2011), 99–129.

Studie mapuje vývoj mladočeského tisku v Čechách v letech 1861–1914. Tisk a jeho organizaci autor chápe jako jedno z důležitých ohnisek pro vznik, formování a budování jmenované honorační strany. Zaměřuje se při tom nejen na ústřední deník *Národní listy*, ale i na další ústřední novinové tituly strany (*Den*), na listy jednotlivých stranických frakcí, na regionální mladočeské tituly a v neposlední řadě i na vzdělávací a humoristickou publicistiku spjatou s touto stranou.

Luboš **Velek**, *Die Vorstellungen der böhmischen Bevölkerung von Parlamentarismus, Konstitutionalismus und den idealen Abgeordneten während der Revolution 1848/1849*. In: Martin Knauer – Verena Kümmel (eds.), *Visualisierung konstitutioneller Ordnung 1815–1852*, Münster 2011, 127–144.

Příspěvek se na základě rozboru dobové publicistiky (noviny, letáky, brožury) a petic obyvatelstva zabývá stavem politického vzdělání širokých vrstev obyvatelstva Čech v průběhu revolučního roku 1848, a to zejména v kontextu příprav voleb do jednotlivých zákonodárných sborů (frankfurtské *Národní shromáždění*, český zemský sněm, rakouský Říšský sněm). Současně analyzuje představy obyvatel a novopečených politických elit a jejich mluvcích o budoucích poslancích a politických vůdcích.

Ediční řady a časopisy

Práce z Archivu Akademie věd, řada B

V této ediční řadě byly vydány tři nové svazky s vročením 2011, a to práce Miroslava Šmidáka (*Institucionální vývoj Československé akademie věd v letech 1960–1969 očima jednoho z přímých aktérů*, sv. 21), Jana Háčka (*Ve znamení „bdělosti a ostráživosti“: Zahraniční*

styky a emigrace pracovníků ČSAV v dobových dokumentech (1953–1971), sv. 22) a Mileny Josefovičové (*Z ČSAV do emigrace. Rozhovory s vědci o vědě v exilu*, sv. 23). Všechny publikace odrážejí dlouhodobý výzkumný směr pracoviště a jsou zajímavým svědectvím o vědě a vědcích v letech komunistického režimu.

Práce z Archivu Akademie věd, řada D

Péči Vlasty Mádlové a Augustina Paláta byly vydány jako druhý svazek této řady *Prameny k životu a dílu zakladatele pražské sinologické školy Jaroslava Průška*. Publikace přináší úvodní studii a charakteristiku osobního fondu této významné vědecké osobnosti.

Práce z dějin Akademie věd 1/2011

První loňské číslo přineslo díky studiím Jaroslavy Hoffmannové (*Přednášková činnost Královské české společnosti nauk 1890–1952*) a Věry Dvořáčkové (*Proměny organizační struktury Ústavu pro jazyk český 1946–1989*) informace o historii vědeckých institucí v našich zemích. Velmi podnětnou studii vytvořili Jindřich Schwippel a Jan Boháček (*Pamětníci a spoluvůrci dějin ČSAV. Sbírká rozhovorů v Archivu Akademie věd*), kteří představili výsledky dlouholeté práce s pamětníky v Archivu AV a možnosti využití metody oral history. Materiálová studie Nataši Kmochové *Prověřky 1958 a následné rehabilitace v ČSAV (Svědectví o jejich průběhu v pramenech Archivu AV ČR)* se vrací k tématu minulého ročníku a doplňuje obraz stranických prověrek o akademickou rovinu. Pro ediční část časopisu připravil Jan Bílek edici nazvanou *Vzájemná korespondence Edvarda a Hany Benešových s Aloisem Jiráskem*.

Práce z dějin Akademie věd 2/2011

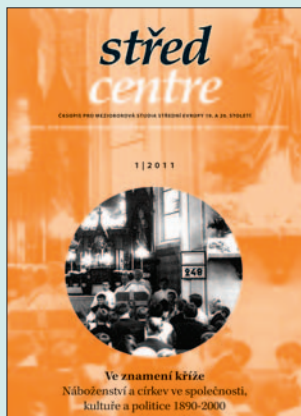
Část druhého čísla ročníku 2011 byla koncipována jako monotematická, jejím východiskem se stal úspěšný seminář, věnovaný Bohuslavu Raýmanovi a pořádaný v roce 2010 za spoluúčasti Univerzity Karlovy a dalších institucí. Důvody, proč si Raýmana připomínat, shrnul ve svém editoriale Petr Svobodný. Další studie představily Raýmanův vztah k univerzitě (Petr Cajthaml – Marek Ďurčanský, *Bohuslav Raýman a pražská univerzita*), České akademii věd a umění

(Vlasta Mádlová, *Bohuslav Raýman a Česká akademie věd a umění*), jeho představy o vědecké práci (Jan Janko, *Raýmanovy koncepce vědy*; Jirí Jindra, *Česká fyzikální chemie za Bohuslava Raýmana*), ale i osobní prožitky (Soňa Štrbáňová, *Raýmanova osobnost ve světle jeho fondu v Literárním archivu Památníku národního písemnictví*). Číslo doplňuje studie Marie Bahenské, věnovaná problematice žen-vědkyň ve druhé polovině 20. století (*Žena ve vědě: Alena Lengerová*), a edice Jaroslavy Hoffmannové (*Vzájemná korespondence Augustina Kratochvíla a Václava Novotného*).

Střed 1/2011

Jednotčím tématem prvního čísla časopisu Střed byla úloha církve v průběhu 20. století. Číslo bylo vydáno s podtitulem *Ve znamení kříže. Náboženství a církev ve společnosti, kultuře a politice 1890–2000* a přineslo studie Tomáše W. Pavlíčka (*Je konverze změnou náboženství, nebo náboženskou změnou? Možnosti a meze historického výzkumu přelomu 19. a 20. století*), Martina Zückerta (*Staatlicher Wandel und konfessionelle Formierung. Die Kirchen und die deutschen Bevölkerungsgruppen*

in der Tschechoslowakei nach 1918), Marka Šmída (*Čeští katolíci a prezident T. G. Masaryk po vzniku Československé republiky*) a Martina C. Putny (*Spisovatelé Schwarzenberg a Esterházy: Aristokracie, modernita, literárnost a religiozita*).

Střed 2/2011

Druhé loňské číslo časopisu nazvané *Za naše i vaše práva! Útlak a emancipace 1890–2000* se orientovalo na stejné časové období a představilo z mnoha úhlů pohledu emancipační hnutí v našich zemích. Do čísla přispěli Jan Květina (*Problematika národnostních menšin jako politikum: národní koncepce endecji před první světovou válkou*), Jitka Gelnarová (*„Matka Praha“ a „dcery její“: Diskuse o ženském volebním právu do obce pražské v občanském a dělnickém ženském hnutí mezi lety 1906 a 1909*), Miloslav Szabó (*„Židovská otázka“ na Slovensku v prvých rokoch Československej republiky*) a Miloš Řezník (*Miroslav Hroch a evropské studium formování moderního národa*).

Studie o rukopisech XL, 2010 (vyšlo 2011)

V posledním čísle najdeme studie Stanislava Červenky, Jany Hrbáčové a Štěpána Kohouta (*Misál opatovický*), Zdeňky Hledíkové (*K autorství Komentáře na Apokalypsu doktora Heřmana*), Dany Stehlíkové (*Latinské rukopisy Heřbáře Křišťana z Prachatic*), Marie Tošnerové (*Barokní sborník kronik ze zámecké knihovny v Mnichově Hradišti*), Marty Hradilové (*Rukopisy a prvotisky českokrumlovských minoritů ve sbírkách Uměleckoprůmyslového muzea v Praze*) a Viktora Kubíka (*Poznámky k „českým typům akantů“: Studie k umělecko-historické terminologii středověké knižní malby 2*).

Studie o rukopisech – Monographia

Významným počinem této ediční řady je vydání práce *Guide to Manuscript Collections in the Czech Republic*, další svazek ediční řady *Průvodce po rukopisných fondech v České republice*, vydávané od roku 1995. Shrnuje dosavadní poznatky získané při výzkumu rukopisů uložených na našem území a přináší souhrnné informace o jednotlivých rukopisných fondech, jejich uložení a obsahu, včetně stručného popisu středověkých děl s odkazy na výběrovou literaturu. Rozsáhlá publikace vychází v anglickém jazyce a je určena především zahraniční odborné veřejnosti.

Korespondence TGM

O dva nové svazky se v loňském roce rozrostla ediční řada *Korespondence TGM*. Zkušeným editorským týmem byly připraveny tituly *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Rezek* a *Korespondence T. G. Masaryk – Josef Kaizl*. Oba svazky pomyslně uzavírají korespondenci, kterou Masaryk vedl se svými stranickými a univezitními kolegy a jejíž vydávání bylo zahájeno před několika lety v souvislosti s konferencí o Karlu Kramářovi.

Spisy TGM

V této ediční řadě vyšel svazek s pořadovým číslem 28, který k vydání připravila Jana Malínská, *T. G. Masaryk, Politika vědou a uměním. Texty z let 1911–1914*.

Za ideálem a pravdou – biografie TGM

Šestý svazek monografie Stanislava Poláka o T. G. Masarykovi představuje závěrečný díl životopisu *Za ideálem a pravdou*. V souvislosti s tímto dlouhodobým projektem připomeňme, že Stanislav Polák dovršil v loňském roce významné životní jubileum.

Mimo ediční řady a s podporou Ediční rady AV ČR

vychází péčí editorů Daniely Brádlarové a Jana Hálka první svazek korespondence Milady Paulové, první české docentky a profesorky na FF UK, a kancléře Přemysla Šámala. *„Drahý pane kancléři.“ Vzájemná korespondence Milady Paulové a Přemysla Šámala. I. díl (1921–1935)* je publikace, která ukazuje vzájemnou korespondenci mezi Miladou Paulovou (1891–1970) a Přemyslem Šámalem (1867–1941) jako historicky významný a zajímavý pramen, zaznamenávající vývoj československé historické vědy a kultury v jejich provázanosti s politickou scénou první republiky.

Personální složení a struktura Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd, v. v. i.*

Gabčíkova 2362/10, 182 00 Praha 8

<http://www.mua.cas.cz>

Ředitel: PhDr. Luboš Velek, Ph.D., 286010112, 234612205, velek@mua.cas.cz

Zástupci ředitele: PhDr. Marie Bahenská, Ph.D., 286010118, bahenska@mua.cas.cz

Prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc., 234612205, 286010124, ivan.sedivy@ff.cuni.cz

Vědecký tajemník: Mgr. Jan Boháček, 286010134, bohacek@mua.cas.cz

Sekretariát: 286010110, 284680150 (fax), mua@mua.cas.cz

Oddělení pro institucionální fondy od r. 1952

Vedoucí: PhDr. Daniela Brádlarová, Ph.D., 286010114,
bradlerova@mua.cas.cz

Mgr. Jan Boháček, 286010134, bohacek@mua.cas.cz

PhDr. Jan Hálek, Ph.D., 286010113, 221403227,
halek@mua.cas.cz

PhDr. Jan Chodějovský, Ph.D., (badatelna), 286010120,
chodejovsky@mua.cas.cz

PhDr. Jiřina Kalendovská, 605969168,
kalendovska@rect.muni.cz

Mgr. Vlasta Mádllová, 286010114, madlova@mua.cas.cz

Oddělení pro osobní fondy a institucionální fondy do r. 1952

Vedoucí: PhDr. Milena Josefovičová, Ph.D., 286010115,
josefovicova@mua.cas.cz

PhDr. Marie Bahenská, Ph.D., 286010118,
bahenska@mua.cas.cz

PhDr. Hana Kábová, Ph.D., 286010116, kabova@mua.cas.cz

Oddělení dějin Akademie věd

Vedoucí: PhDr. Martin Franc, Ph.D., 286010123,
franc@mua.cas.cz

PhDr. Miroslav Kunštát, Ph.D., 286010115,
kunstat@mua.cas.cz

Doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D., 286010111,
miskova@mua.cas.cz

Oddělení Archiv ÚTGM

Vedoucí: PhDr. Helena Kokešová, Ph.D., 286010117,
kokesova@mua.cas.cz

Mgr. Jan Bílek, 286010135, bilek@mua.cas.cz

PhDr. Hana Klínková, 286010116, hanaklinkova@seznam.cz

Mgr. Vlasta Quagliatová, 286010136, quagli@seznam.cz

Prom. hist. Ivan Štvoříček, CSc., 286010135

Oddělení pro soupis a studium rukopisů**

Vedoucí: PhDr. Marta Hradilová, 234612215,
hradilova@mua.cas.cz

PhDr. Pavel Brodský, CSc. et DSc., 234612215,
brodsky@mua.cas.cz

PhDr. Martina Hrdinová, Ph.D., 234612215,
hrdinova@mua.cas.cz

Mgr. Stanislav Petr, 234612215, petr@mua.cas.cz

PhDr. Martina Šumová, 234612215, sumova@mua.cas.cz

Mgr. Marie Tošnerová, 234612215, tošnerova@mua.cas.cz

Oddělení edičně-badatelské**

Vedoucí: Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D., 234612205,
merhautova@mua.cas.cz

Doc. PhDr. Jiří Brabec, CSc., 234612205

Doc. Eva Broklová, DrSc., 234612205, broklova@mua.cas.cz

Doc. Mgr. Vratislav Doubek, Dr., 234612205, vdoubek@post.cz

PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D., 234612222,
hajkova@mua.cas.cz

PhDr. et Mgr. Pavel Horák, 234612240, pavlis.horak@seznam.cz

Mgr. Eva Kalivodová, 234612222, eva.kalivodova@gmail.cz

Mgr. Vojtěch Kessler, 234612240, vojtech.kessler@seznam.cz

Mgr. Martin Klečáček, 234612219, martin.klecacky@seznam.cz

PhDr. Ota Konrád, Ph.D., 234612221, konrad@mua.cas.cz

Mgr. Rudolf Kučera, Ph.D., 234612222, kucera@mua.cas.cz

PhDr. Jana Malínská, Ph.D., 234612221, malinska@mua.cas.cz

PhDr. Michal Pehr, Ph.D., 234612219, pehr@mua.cas.cz

Prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc., 234612205, rychlik@email.cz

Mgr. Vítězslav Sommer, Ph.D., 234612240,
sommer@mua.cas.cz

Mgr. Vít Strobach, Ph.D., v.strobach@gmail.com, 286010135

Prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc., 234612205, 286010124,
ivan.sedivy@ff.cuni.cz

PhDr. Josef Tomeš, 234612221, tomes@mua.cas.cz

Mgr. Richard Vašek, 234612222, vasek@mua.cas.cz

Stálí externí spolupracovníci

Mgr. Hana Barvíková, 286010118

Mgr. Nataša Kmochová

Technicko-hospodářská správa

Vedoucí: Dana Karfilátová, 286010124,
karfilatova@mua.cas.cz

Jaroslava Kaufmannová, 234612204,
kaufmannova@slu.cas.cz

Květa Valentová, 234612204, smiskova@mua.cas.cz

Jindřich Stejskal, 286010133, stejskal@mua.cas.cz

Úsek vydavatelský a distribuční**

Vedoucí: Mgr. Josef Tichý, 234612220, tichy@mua.cas.cz

Pavla Dedeciusová, 234612203, dedeciusova@mua.cas.cz

Knihovna:

PhDr. Michaela Tydlitátová,** 234612224,
tydlitova@mua.cas.cz

PhDr. Irena Kraitlová, 286010117, kraitlova@mua.cas.cz

* stav k dubnu 2012

** detašované pracoviště, Na Florenci 3, 110 00 Praha 1

mua.cas.cz

Vydává Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.
Gabčíkova 2362/10, 182 00 Praha 8
www.mua.cas.cz

Vedoucí redaktori: Marie Bahenská, Ota Konrád
Technický redaktor: Josef Tichý
Grafická úprava: Ondřej Huleš
Tisk: Tiskárna Akcent, s. r. o., Vimperk
ISSN 1803-8743 (Print)
ISSN 1803-8751 (Online)

Praha 2012
© Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Konference pořádané ústavem v roce 2012

(bližší informace viz: <http://www.mua.cas.cz>)

■ **Ženy a politika (1890–1938)**

Pořadatelé: Centrum středoevropských studií (společné pracoviště MÚA AV ČR, v. v. i. a Vysoké školy CEVRO Institut o. p. s.), Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, Universitāt Wien, Badatelský a nadační fond Anny a Jaroslava Krejčích

Termín a místo: 24. 5. – 25. 5. 2012, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, Sněmovní 1, Praha 1

Kontaktní osoby: Marie Bahenská, bahenska@mua.cas.cz, Jana Malínská, malinska@mua.cas.cz

■ **Albín Bráb: politik, národohospodář a jeho doba**

Pořadatelé: Centrum středoevropských studií (společné pracoviště MÚA AV ČR, v. v. i. a Vysoké školy CEVRO Institut o. p. s.)

Termín: 20. – 22. 9. 2012

Kontaktní osoba: Antonie Doležalová, antonie.dolezalova@vsci.cz

■ **T. G. Masaryk a Slované**

Pořadatelé: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i., Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Termín a místo: 7. - 8. 11. 2012, Vila Lanna, V Sadech 1, Praha-Bubeneč

Kontaktní osoba: Vratislav Doubek, doubek@mua.cas.cz

■ **T. G. Masaryk a první republika. Reflexe a interpretace**

Pořadatelé: Masarykovo muzeum v Hodoníně, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Termín a místo: 5. – 6. 11. 2012, Masarykovo muzeum v Hodoníně, Národní tř. 21, Hodonín

Kontaktní osoby: Dagmar Hájková, hajkova@mua.cas.cz, Lucie Merhautová, merhautova@mua.cas.cz

